

Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού Π.Ι.Ν.

(Σ Χ Ε Δ Ι Ο)

Ιούλιος 2024

Σύμφωνα με το Περιφερειακό Πρόγραμμα (ΠεΠ) «Ιόνια Νησιά» 2021-2027 που εγκρίθηκε από την Ε.Ε. στις 5/9/2022, η ενεργοποίηση ορισμένων σημαντικών Προτεραιοτήτων, Δράσεων και επιμέρους Στρατηγικών του Προγράμματος παραπέμπουν στην εκπόνηση **«Περιφερειακής Στρατηγικής Βιώσιμου Τουρισμού»**

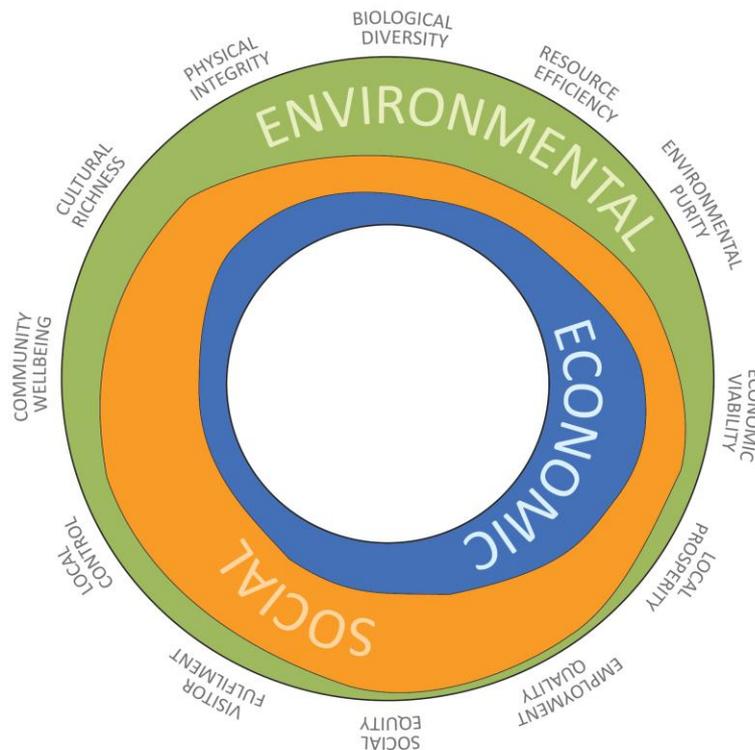

A. ΓΕΝΙΚΟ (ΕΘΝΙΚΟ & ΔΙΕΘΝΕΣ) ΠΛΑΙΣΙΟ

«Βιώσιμος είναι ο τουρισμός που λαμβάνει υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της δραστηριότητας, αντιμετωπίζοντας τις ανάγκες των επισκεπτών, των επιχειρηματιών, του περιβάλλοντος και των κατοίκων στις περιοχές υποδοχής (UNWTO)

Ο ορισμός αυτός οδηγεί στο προσδιορισμό προτεραιοτήτων (*), όπως:

- ❖ Αριστοποίηση της χρήσης των περιβαλλοντικών πόρων και βοήθεια στη διατήρησή τους, στη προστασία της φυσικής κληρονομιάς, των κύριων οικολογικών διαδικασιών και της βιοποικιλότητας
- ❖ Εξασφάλιση του σεβασμού της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς και των παραδόσεων παράλληλα με τη συμβολή στη διαπολιτισμική κατανόηση και αποδοχή
- ❖ Ενδυνάμωση των τοπικών οικονομιών και των πόρων βιοπορισμού των τοπικών κοινωνιών, εξασφαλίζοντας τη δίκαιη διανομή των κοινωνικο-οικονομικών ωφελειών σε όλους τους εμπλεκόμενους, περιλαμβάνοντας τη σταθερή απασχόληση και την παροχή ευκαιριών για ικανοποιητικό εισόδημα, καθώς και στη συμβολή στη δημιουργία κοινωνικών υπηρεσιών και της εξάλειψη της φτώχειας.

(*). Considerate, 2023, Sustainable tourism in Greece, INSETE

Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο **Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO)** έχει τοποθετήσει εδώ και τρεις δεκαετίες περίπου το βιώσιμο τουρισμό ως κύριο άξονα του όλου έργου του...

Η δράση του Π.Ο.Τ. (UNWTO) επικεντρώνεται σε 3 άξονες:

... διαμορφώνοντας το πλαίσιο στο οποίο φιλοδοξεί να «παρασύρει» κράτη, επιχειρήσεις και τουρίστες,

...επηρεάζοντας το πρότυπο παραγωγής και κατανάλωσης, ώστε να γίνει υπεύθυνο

...θεωρεί ότι κάθε μορφή τουρισμού μπορεί να γίνει βιώσιμη μειώνοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της, ενώ ...θα βελτιώνει τις οικονομικές και κοινωνικές επιδόσεις προς όφελος των τοπικών κοινωνιών.

- ❖ Διαμόρφωση του πλαισίου που θα **μετρά τη βιωσιμότητα** του τουρισμού

<https://www.unwto.org/tourism-statistics/measuring-sustainability-tourism>

- ❖ Υποστήριξη των προορισμών να αναπτύξουν μηχανισμούς προς την κατεύθυνση του βιώσιμου τουρισμού με τη **δημιουργία Τοπικών Παρατηρητηρίων Βιώσιμου Τουρισμού**

<https://www.unwto.org/sustainable-development/unwto-international-network-of-sustainable-tourism-observatories>

- ❖ Διάχυση τεχνογνωσίας και ανάπτυξη δράσεων για τη **μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος του τουρισμού**

<https://www.unwto.org/sustainable-development>

Το 2022 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθέτησε Ευρωπαϊκό θεματολόγιο για τον τουρισμό με ορίζοντα το 2030...

Σε επίπεδο ΕΕ, διαμορφώνεται ένα πλαίσιο για την επίτευξη βιώσιμου τουρισμού, που βασίζεται σε μια σειρά θεσμικών κειμένων (*), όπου τονίζονται:

- η **σημασία του τουρισμού στην Ευρωπαϊκή οικονομία** (9,5% του ΑΕΠ) αλλά και με ιδιαίτερη σημασία στην οικονομία πολλών περιφερειών,
- η **ευαισθησία του στις κρίσεις** όπως η πανδημία,
- η **ιδιαιτερότητα του στη δημιουργία αλυσίδων αξίας** ως άθροισμα διαφόρων οικονομικών κλάδων δημιουργώντας ένα πολύπλοκο οικοσύστημα με ποικίλες επιπτώσεις.
- ο **καθοριστικός ρόλος των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων** και η ανάγκη της αντιμετώπισης των ιδιαίτερων αναγκών τους,
- η **σημασία της ανάπτυξης γνώσεων και δεξιοτήτων** από τους εμπλεκόμενους στον τουρισμό και,
- η **σημασία της δραστηριότητας στην ποιότητα ζωής και τη βιώσιμη ανάπτυξη** της Ευρώπης και των προορισμών της μέσα από τη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής της απόδοσης.

Μέσα από την «Ατζέντα για τον τουρισμό του 2030», η ΕΕ καλεί τα κράτη μέλη και τους εμπλεκόμενους φορείς (αυτοδιοίκηση, επιχειρήσεις, εργαζόμενους, ακαδημαϊκή κοινότητα, τοπική κοινωνία – 5πλή έλικα) να:

- ανταλλάξουν καλές πρακτικές στην ανάπτυξη και εφαρμογή βιώσιμων τουριστικών στρατηγικών
- ενισχύσουν την ανθεκτικότητα της δραστηριότητας μέσα από παρεμβάσεις σε διάφορους κλάδους και φορείς
- συμβάλλουν στην πράσινη μετάβαση των μεταφορών, των τουριστικών επιχειρήσεων, των παρεμβάσεων του δημόσιου τομέα
- διευκολύνουν την ψηφιακή μετάβαση
- βελτιώσουν τη διαθεσιμότητα δεδομένων αναφορικά με το οικοσύστημα του τουρισμού
- υποστηρίξουν την ανάπτυξη της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με έμφαση στην ελκυστικότητα της ποιοτικής εργασίας στον τουρισμό
- προωθήσουν την προσπελασιμότητα όλων των ομάδων με ειδικές ανάγκες
- ενσωματώσουν στις πολιτικές τους αρχές του «υπεύθυνου τουρισμού» ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις του στην ποιότητα ζωής των τοπικών κοινωνιών

(*) Πρόκειται για το «*Transition Pathways for tourism, 2020*», τα συμπεράσματα του Συμβουλίου για «*TOURISM IN EUROPE FOR THE NEXT DECADE: SUSTAINABLE, RESILIENT, DIGITAL, GLOBAL AND SOCIAL (8881/21)*», και την *European Agenda for Tourism 2030*.

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη πλαισιώνεται από πρότυπα τα οποία αφορούν σε κατευθυντήριες οδηγίες που εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές τουρισμού και όλους τους τύπους προορισμών...

Τα πρότυπα διασφαλίζουν ότι κάθε τομέας λειτουργεί με τρόπο περιβαλλοντικά υπεύθυνο, πολιτιστικά ευαίσθητο και οικονομικά βιώσιμο.

Οι αρχές που διέπουν τα πρότυπα βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, συνοψίζονται παρακάτω:

-Προστασία του περιβάλλοντος και αποτελεσματική διαχείριση πόρων

Ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον με αποτελεσματική χρήση των πόρων, αποφυγή της ρύπανσης, προστασία οικοσυστημάτων και διατήρηση της βιοποικιλότητας.

-Πολιτιστική Διαφύλαξη

Σεβασμός και προώθηση της τοπικής πολιτισμικής ταυτότητας, διατήρηση των παραδόσεων και των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς

-Οικονομική βιωσιμότητα

Παροχή οικονομικών κινήτρων στην τοπική κοινότητα (οικονομική υποστήριξη στις καινοτόμες επιχειρήσεις, δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης) που συμβάλλουν στην ευημερία και το επίπεδο διαβίωσης.

-Ποιότητα και ασφάλεια

Επένδυση σε υποδομές υψηλής ποιότητας και μακροπρόθεσμης προοπτικής, με κίνητρο την ασφάλεια και προστασία τόσο των επισκεπτών, όσο και των ντόπιων.

-Ενδυνάμωση και συμμετοχή της κοινότητας

Συνεργασία μεταξύ ενδιαφερομένων όπως της κυβέρνησης, των τοπικών κοινοτήτων, των επιχειρήσεων, των ΜΚΟ και των τουριστών, ώστε να διασφαλιστούν συνέργειες και συλλογική λήψη αποφάσεων

-Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των επισκεπτών

Προαγωγή υπεύθυνης συμπεριφοράς (π.χ. κατανάλωση τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών, οικολογική μετακίνηση) και επίγνωση των αποτελεσμάτων που αντιστοιχούν στις επιλογές τους (π.χ. χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα από ήπιες τουριστικές δραστηριότητες κ.ά.).

-Ενίσχυση διαπολιτισμικής κατανόησης

Καλλιέργεια αμοιβαίου σεβασμού καθώς και ενθάρρυνση της αλληλεπίδρασης μεταξύ τουριστών και τοπικής κοινότητας μέσω δημιουργίας ευκαιριών για πολιτιστική ανταλλαγή και μάθηση σχετικά με τα ήθη και έθιμα κάθε τόπου.

Η μελέτη του INSETE για τα Megatrends αναδεικνύει τις διεθνείς τάσεις έως το 2030. Με έμφαση στο σκέλος της βιωσιμότητας, αναδεικνύονται η βιώσιμη ανάπτυξη & αειφορία και ο υπερτουρισμός...

Ως εκ τούτου ξεχωρίζουν και αναδεικνύονται τα εξής ευρήματα:

1. Το αυξανόμενο Ενδιαφέρον για Πράσινα Ταξίδια: Οι ταξιδιώτες είναι πιο συνειδητοποιημένοι σχετικά με τις επιπτώσεις των ταξιδιών τους στο περιβάλλον και επιδιώκουν τρόπους για να μειώσουν τον αντίκτυπο τους. Προτιμούν πράσινες επιλογές όπως ταξίδια με χαμηλές εκπομπές, διαμονή σε καταλύματα που υιοθετούν πρακτικές αειφορίας και δραστηριότητες που σέβονται το περιβάλλον.

2. Η έμπρακτη εφαρμογή μέτρων για να καταστεί πραγματικά βιώσιμος ο τουρισμός: Οι τουριστικές επιχειρήσεις και τομείς όπως τα ξενοδοχεία, οι αεροπορικές εταιρείες και οι ταξιδιωτικές πρακτορείες επενδύουν με τη σειρά τους στη μείωση του ανθρώπινου αντίκτυπου τους, όπως τη μείωση των εκπομπών CO₂, τη διαχείριση των αποβλήτων και την προστασία της φύσης.

3. Το Φαινόμενο του Overtourism: Η υπερβολική επισκεψιμότητα σε ορισμένους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς έχει οδηγήσει σε προβλήματα όπως την υπερ-εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και την καταστροφή του περιβάλλοντος.

4. Η ενίσχυση του πυλώνα της Κοινωνίας: Εκτός από την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, οι ταξιδιώτες ενδιαφέρονται ολοένα περισσότερο για την κοινωνική βιωσιμότητα. Αυτό σημαίνει ότι υποστηρίζουν τον τοπικό πληθυσμό, σέβονται τον πολιτισμό και συμμετέχουν σε τοπικά προγράμματα ανάπτυξης.

5. Η χρήση των τεχνολογικών εξελίξεων για επίτευξη βιωσιμότητας και στον τουρισμό: Η τεχνολογία χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση και βελτίωση της βιωσιμότητας στον τουρισμό. Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση εφαρμογών για τη μείωση των εκπομπών, την πρόβλεψη της υπέρβασης τουριστικών προορισμών και την παρακολούθηση της χρήσης των πόρων.

Πηγή: INSETE, Megatrends report 2030

Η νησιωτικότητα επιτάσσει ένα διαφορετικό πλαίσιο για τη διαχείριση των νησιωτικών περιοχών, που θα λαμβάνει υπόψιν αυτή τη διάσταση....

Στην Ελλάδα, που οι περισσότεροι τουριστικοί προορισμοί είναι νησιωτικές και παραθαλάσσιες περιοχές, η επίτευξη των στόχων της βιωσιμότητας έχει μεγαλύτερη βαρύτητα στους νησιωτικούς προορισμούς για πολλούς λόγους. Συνοπτικά αναφέρονται οι εξής:

1. Φυσική περιορισμένη πρόσβαση: Οι νησιωτικοί προορισμοί συχνά είναι απομακρυσμένοι και δύσκολο να προσεγγιστούν, οπότε η εξαρτημένη από τον τουρισμό οικονομία τους είναι ευάλωτη σε περιβαλλοντικές ζημιές και περιορισμένη πρόσβαση σε πόρους.

2. Περιβαλλοντική ευαισθησία: Οι περισσότεροι νησιωτικοί προορισμοί έχουν ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον, όπως ακτογραμμές, θαλάσσια οικοσυστήματα και ενδημικά είδη. Η χωρίς κανόνες τουριστική ανάπτυξη δύναται να προκαλέσει περιβαλλοντική υποβάθμιση και απώλεια της βιοποικιλότητας.

3. Κοινωνική και πολιτιστική διάσταση: Οι νησιωτικοί προορισμοί συχνά διαθέτουν πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και τοπικούς πολιτισμούς που πρέπει να διατηρηθούν. Η βιώσιμη ανάπτυξη επιτρέπει την προστασία της κοινωνικής και πολιτιστικής ταυτότητας των νησιωτικών κοινοτήτων.

4. Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής: Οι νησιωτικοί προορισμοί είναι ευάλωτοι στις επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών, όπως η αύξηση της στάθμης της θάλασσας και οι ακραίες καιρικές συνθήκες. Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι απαραίτητη για την προστασία των νησιωτικών κοινοτήτων από αυτές τις απειλές

Δύο έννοιες έχουν αρχίσει και απασχολούν ολοένα και πιο έντονα τη **διεθνή τουριστική κοινότητα** ακαδημαϊκών και επαγγελματιών, ενώ τα κράτη πλέον αναγκάζονται να λάβουν μέτρα για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, αλλά και της ίδιας της τοπικής κοινωνίας ανά περίπτωση ....

1	Αποξένωση μόνιμου πληθυσμού	<ul style="list-style-type: none"> • Αυξανόμενα ενοίκια, ηχορύπανση & μετατόπιση τοπικών αγορών. • Οι τοπικές οικονομίες ενδέχεται επίσης να μην απορροφούν το 100% των τουριστικών δαπανών, κάτι που ενισχύσει την απογοήτευση των κατοίκων.
2	Υποβάθμιση τουριστικής εμπειρίας	<ul style="list-style-type: none"> • Σε πολλές περιπτώσεις, η τουριστική εμπειρία επιδεινώνεται λόγω συνωστισμού, όπως για παράδειγμα στον Πύργο του Άιφελ που φημίζεται για τη μακρά αναμονή του. • Με βάση την ΙΡΚ, 29% των διεθνών τουριστών θεώρησαν ότι ο προορισμός που επισκέφτηκαν έπασχε από υπερτουρισμό και 13% αυτών επηρεάστηκαν από αυτό το φαινόμενο.
3	Υπερφόρτωση υποδομών	<ul style="list-style-type: none"> • Δεδομένου ότι οι υποδομές μοιράζονται μεταξύ τουριστικών και μη δραστηριοτήτων (όπως π.χ. οι μετακινήσεις), οι επισκέπτες αυξάνουν τη φθορά και δημιουργούν προκλήσεις όσον αφορά την κατανάλωση ενέργειας και τη διαχείριση αποβλήτων.
4	Υποβάθμιση περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none"> • Οι επισκέπτες προσθέτουν φθορά στο φυσικό περιβάλλον ενός προορισμού με τη μορφή ρύπανσης, υπερβολικής χρήσης φυσικών πόρων (π.χ. νερό) ή / και μη ορθής διαχείρισης των αποβλήτων.
5	Απειλή απώλειας πολιτιστικής κληρονομιάς	<ul style="list-style-type: none"> • Ο υπερτουρισμός απειλεί επιπλέον την πολιτιστική ταυτότητα ενός προορισμού. Παρόλο που η πλειοψηφία των επισκεπτών ενεργεί με σεβασμό απέναντι στο τόπο επίσκεψης και μόνο η συκέντρωση πλήθους σε κάποιο ιστορικό μνημείο διακινδυνεύει την ασφάλεια του.

Δεν επηρεάζονται με τον ίδιο τρόπο και με την ίδια ένταση όλοι οι προορισμοί, ούτε όλοι οι προορισμοί της ίδιας περιοχής εμφανίζουν σημάδια κορεσμού, υπερτουρισμού, ή υπέρβασης των ορίων της φέρουσας ικανότητας.

Πρόκειται για:

1. Τον υπερτουρισμό (Overtourism): Ο υπερτουρισμός αναφέρεται στην κατάσταση όπου μια περιοχή ή ένας τουριστική προορισμός υποφέρει από υπερβολικό όγκο τουριστών με αποτέλεσμα να υπονομεύεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων (πχ. λόγω τουριστικοποίησης της ζωής και αύξησης των τιμών) και η εμπειρία των τουριστών (πχ. απώλεια αυθεντικότητας του προορισμού), σύμφωνα με την αντίληψη τους.

2. Τη Φέρουσα Ικανότητα (Carrying Capacity): Η φέρουσα ικανότητα περιοχής-προορισμού είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται και σε ότι αφορά τις πιέσεις από τον τουρισμό και αναφέρεται στο μέγιστο αριθμό επισκεπτών που μπορεί να υποστηρίξει μια περιοχή χωρίς να προκαλείται υποβάθμιση των χαρακτηριστικών της συγκεκριμένης λόγω υπερβολικής φόρτωσης της υποδομής, υποβάθμισης του περιβάλλοντος, κρίσιμων αλλαγών στη δομή της οικονομίας και της κοινωνίας

Οι τουριστικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ολοένα και αυξανόμενη πίεση να εφαρμόσουν τα κριτήρια **ESG** (Environmental, Social and Governance)...(*)

Οι επιχειρήσεις στον τουριστικό τομέα θα χρειαστεί να αλλάξουν τα επιχειρηματικά τους μοντέλα, προκειμένου να προσαρμοστούν, να αποκτήσουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των τουριστών μέσω:

- της ανάλυσης των αναθεωρημένων προτύπων συμπεριφοράς,
- της ενίσχυσης των πρωτοκόλλων ασφαλείας και υγιεινής,
- της επένδυσης σε πράσινες και προσβάσιμες υποδομές και
- της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

(*)Πρόκειται για ένα πλαίσιο που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των επιχειρήσεων και των οργανισμών από το οποίο εξαρτάται η μόχλευση πόρων.

Περιβαλλοντικά	Κοινωνικά	Διακυβέρνηση
<p>Περιβαλλοντικά θέματα που μπορούν να λάβουν υπόψη τους την επίδραση της εταιρίας στον φυσικό κόσμο και τη θέση της να διαχειριστεί την κλιματική αλλαγή.</p>	<p>Κοινωνικά θέματα που λαμβάνουν υπόψη τους την επίδραση της εταιρίας στο κοινωνικό σύνολο, τόσο με την ευρεία έννοια όσο και ειδικά μέσα στον ίδιο τον οργανισμό.</p>	<p>Θέματα διακυβέρνησης που λαμβάνουν υπόψη τη δέσμευση της ηγεσίας για θετική αλλαγή.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Κλιματική αλλαγή και εκπομπές διοξειδίου του 	<ul style="list-style-type: none"> • Ελευθερία του εργατικού δυναμικού του «συνεταιρίζεσθαι» 	<ul style="list-style-type: none"> • Απαιτήσεις παρακολούθησης και καταγραφής εξέλιξης
<ul style="list-style-type: none"> • Επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα 	<ul style="list-style-type: none"> • Παιδική εργασία 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση κινδύνου
<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση νερού 	<ul style="list-style-type: none"> • Καταναγκαστική και υποχρεωτική εργασία 	<ul style="list-style-type: none"> • Κώδικας δεοντολογίας και επιχειρηματική
<ul style="list-style-type: none"> • Κατανάλωση ενέργειας 	<ul style="list-style-type: none"> • Υγεία και ασφάλεια στο χώρο εργασίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαφάνεια και δημοσιότητα
<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα του αέρα 		
<ul style="list-style-type: none"> • Εκχερνώσεις γης 		

Μια συνοπτική αποτύπωση των τάσεων συνοψίζεται στα παρακάτω:

Συνοπτική αποτύπωση των τάσεων με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε	
1.	Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει σημαντικά και τον τουρισμό
2.	Τα ταξίδια είναι τα ίδια η κυρίαρχη τάση παγκοσμίως (megatrend)
3.	Τα ρίσκα σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνονται
4.	Ο τουρισμός επιστρέφει σταδιακά στα επίπεδα του 2019
5.	Η κρουαζιέρα επιστρέφει επίσης δυναμικά σε προηγούμενα επίπεδα
6.	Έννοιες όπως υπερτουρισμός και φέρουσα ικανότητα επανέρχονται στο προσκήνιο
7.	Κάποιες από τις τάσεις και τις συνήθειες που υιοθετήθηκαν στην πανδημία φαίνεται να διατηρούνται και μετά το πέρας αυτής της κρίσης
8.	Οι τουρίστες επιδιώκουν τα ταξίδια τους να είναι πιο «πράσινα»
9.	Φαινόμενα greenwashing (*) έχουν εμφανιστεί και στο πεδίο του τουρισμού
10.	Η βιωσιμότητα παραμένει σημαντικός παράγοντας στον τουρισμό
11.	Η κοινωνικοοικονομική διάσταση στη βιωσιμότητα μπαίνει πιο ενεργά στην ατζέντα
12.	Χρησιμοποιούνται εργαλεία όπως τα ESG criteria
13.	Τα μικτά/ συνδυαστικά ταξίδια κερδίζουν έδαφος (συνδυασμός δουλειάς και αναψυχής)
14.	Μεγάλο πρόβλημα: το ποιες πληροφορίες και πώς επικοινωνούνται στα κοινά σε σχέση με το πόσο βιώσιμη είναι μια επιχείρηση/ ένας οργανισμός/ ένας προορισμός
15.	Ειδικά στη διαμονή φαίνεται η συζήτηση για τη βιωσιμότητα να είναι πιο έντονη

...ενώ ήδη στις συζητήσεις σε διεθνές επίπεδο (πέραν του βιώσιμου ή υπεύθυνου τουρισμού) έχει τεθεί η έννοια του «**αναγεννητικού τουρισμού**»...

...δηλαδή, ότι πρέπει να υιοθετείται ένα πλαίσιο με στόχο την προσθήκη θετικής επίδρασης στην τοπική κοινωνία, με τρόπους που υπερβαίνουν την βασική έννοια του βιώσιμου τουρισμού.

Γράφημα 7 – Νέα τουριστικά πρότυπα

(*) αβάσιμος ισχυρισμός ότι τα προϊόντα μιας εταιρείας είναι φιλικά προς το περιβάλλον

Εγχώρια παραδείγματα

Τήλος - το πρώτο ZERO waste νησί παγκοσμίως <https://www.justgozero.com/tilos-the-first-zero-waste-island/>

Αστυπάλαια: έξυπνο και αειφόρο νησί <https://smartastypalea.gov.gr/>

Εθνική πρωτοβουλία GR-eco Islands

Διεθνή παραδείγματα

Νέα Ζηλανδία - Δέσμευση για την Αειφορία στον Τουρισμό <https://sustainabletourism.nz/>

Ελβετία - βιώσιμος ταξιδιωτικός πράκτορας <https://sumas.ch/5-examples-of-sustainable-tourism-around-the-world/>

Σλοβενία – I feel Slovenia <https://www.slovenia.info/en/business/green-scheme-of-slovenian-tourism>

Κόστα Ρίκα: εθνική οικολογική προσέγγιση προς οικοτουρισμό
<https://www.visitcostarica.com/en/costa-rica/sustainability>

Κεντρική Αμερική Belize - Εθελουρισμός διατήρησης

Νότια Αφρική - Backpackers' place που διευθύνεται από την κοινότητα

Fiji - Θέρετρο Six Senses

Μπουτάν - Ελεγχόμενος τουρισμός

Β. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ Π.Ι.Ν.

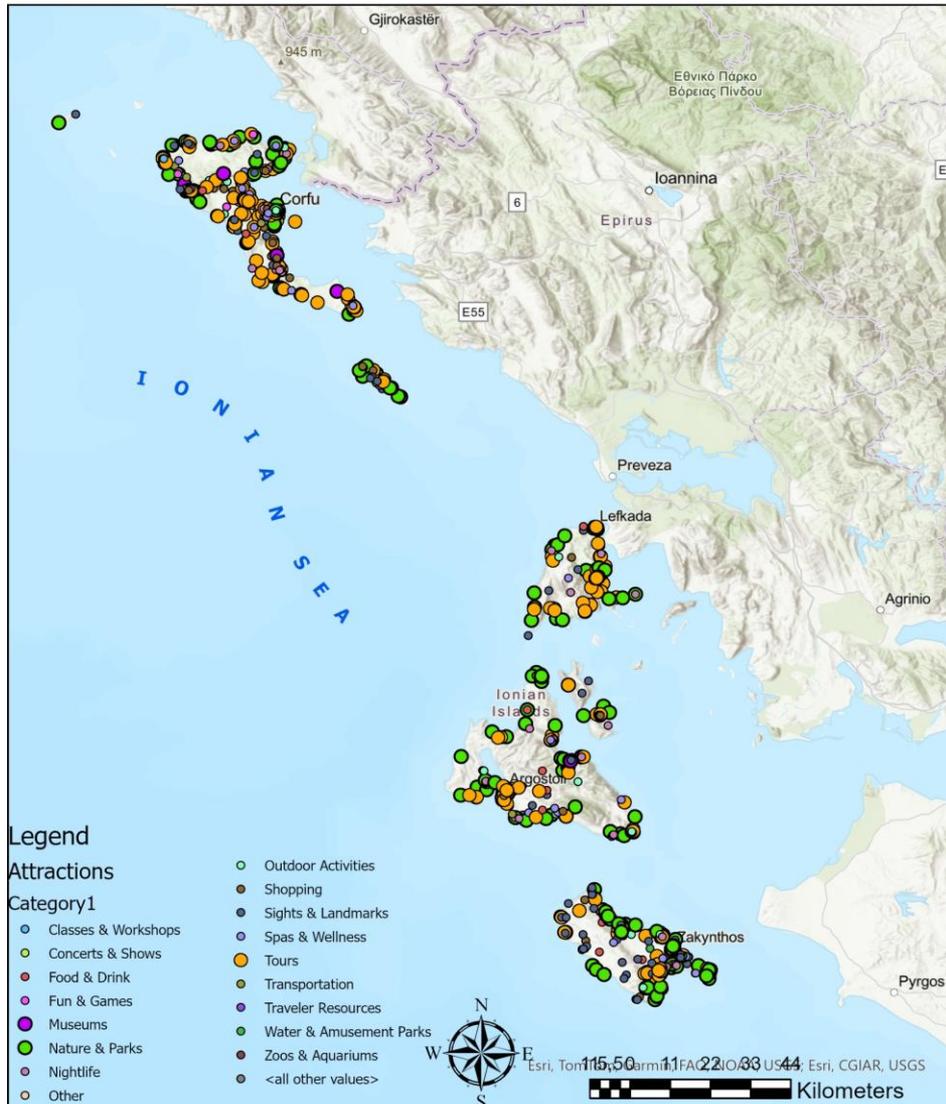
Συνοπτικά, ως σημαντικότερες ευκαιρίες του εξωτερικού περιβάλλοντος που οφείλει να αξιοποιήσει ο τουρισμός των Ιονίων Νήσων, είναι:

- **τάση για αλλαγή του καταναλωτικού προτύπου των τουριστών με στροφή προς βιώσιμους προορισμούς και επιχειρήσεις** σε συνδυασμό με την ασφάλεια, παρά τη δυσπιστία σε ότι προβάλλεται ως «πράσινο» χαρακτηριστικό της επιχείρησης και του προορισμού, λόγω της εξάπλωσης του «green washing».
- **μετακίνηση των προτιμήσεων των τουριστών από τον τουρισμό απόλαυσης προς των τουρισμό εμπειριών** μέσω δραστηριοτήτων όπου ο τουρίστας έχει ενεργή συμμετοχή και δεν είναι απλά θεατής.
- **σημαντικές χρηματοδοτικές ευκαιρίες σε επενδύσεις που μειώνουν το αποτύπωμα της τουριστικής δραστηριότητας** από τη πλευρά των παραγωγών ειδικά μέσα από το «πρασίνισμα» των δραστηριοτήτων.
- **πρωτοβουλίες σε παγκόσμιο, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για δράσεις που μειώνουν το αποτύπωμα του τουρισμού** δίνοντας έμφαση σε δημιουργία υπεύθυνων επιχειρήσεων και υπεύθυνων τουριστών που θα μειώνουν το ενεργειακό τους αποτύπωμα, θα λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη για προστασία της βιοποικιλότητας και του τοπίου κλπ
- **τάση για «εξατομίκευση» στον ατομικό ταξιδιωτικό σχεδιασμό**. Οι ταξιδιώτες αναζητούν εμπειρίες προσαρμοσμένες στις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντά τους και έτσι οι ταξιδιωτικοί πάροχοι οδηγούνται στο να προσφέρουν πιο εξατομικευμένες επιλογές, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να διαχειριστούν με τις κατάλληλες υποδομές και υπηρεσίες την πίεση που προκύπτει εξ αιτίας της αλλαγής πχ. από τον «μαζικό» (πούλμαν) στον ατομικό (ενοικιασμένο αυτοκίνητο) τρόπο μετακίνησης .
- **ανάπτυξη νέων τρόπων τρόποι τουριστικής διακυβέρνησης** (σε όλα τα διοικητικά επίπεδα) οι οποίοι είναι **συμμετοχικοί** και βασίζουν τον σχεδιασμό πάνω σε δεδομένα που προέρχονται από DMMO's και Τουριστικά Παρατηρητήρια. Το Παγκόσμιο Δίκτυο Παρατηρητηρίων Βιώσιμου Τουρισμού (INSTO) κινείται με βάση αυτές τις αρχές.
- **πρωτοβουλίες για την μετάβαση** των ευρωπαϊκών χωρών, προορισμών και επιχειρήσεων **σε πιο βιώσιμη κατάσταση** σε εφαρμογή του ευρωπαϊκού Green Deal.
- **αποδοχή ότι θέματα υπερτουρισμού και φέρουσας ικανότητας πρέπει να μετρηθούν** (με βάση δείκτες που μετρούν την ικανοποίηση, πέραν από τους «παραδοσιακούς» δείκτες μεγέθυνσης) και αντιμετωπιστούν με τις κατάλληλες πολιτικές.
- **αποδοχή της ανάγκης για εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων του τουρισμού στη βιοποικιλότητα.**

Συνοπτικά, ως σημαντικότερες εξωτερικές απειλές που οφείλει να αντιμετωπίσει ο τουρισμός των Ιονίων Νήσων, είναι:

- **η διαφαινόμενη τάση υπερτουρισμού ως συνέπεια της συνεχιζόμενης αύξησης της ζήτησης για διακοπές**, των φθηνών μετακινήσεων (φθηνά αεροπορικά ταξίδια από τις εταιρείες χαμηλού κόστους) φθηνές μαζικού τύπου κρουαζιέρες και φθηνότερα ιδιωτικά καταλύματα που εξαπλώθηκαν παγκόσμια μέσω των πλατφορμών. Τοπικές αρχές και τοπικοί επιχειρηματίες πιστεύουν σε μεγάλο βαθμό ακόμη, ότι «περισσότεροι τουρίστες είναι καλύτερα». Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απροθυμία να περιοριστούν οι αριθμοί με οποιονδήποτε τρόπο ή να επιδιωχθεί όπως η συμπεριφορά των τουριστών να είναι ευεργετική – ή το λιγότερο, όχι επιζήμια – για τον τοπικό τρόπο ζωής και τα τοπία.
- **η τάση για εξατομίκευση των διακοπών** (είναι ιδιαίτερα έντονη στον τουρισμό πολυτελείας), που σημαίνει μεταξύ άλλων, ατομικές μετακινήσεις και διαμονή σε «ιδιαιτέρα» καταλύματα (πχ. με ατομική πισίνα), μπορεί να αυξήσει σημαντικά το αποτύπωμα των τουριστών
- **η συνεχιζόμενη αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των προορισμών** του πλανήτη και ιδιαίτερα από προορισμούς χαμηλού κόστους, που προσφέρουν το ίδιο προϊόν (3S) με μικρότερο κόστος σε ένα λιγότερο αλλοτριωμένο περιβάλλον.
- **η διαφαινόμενη ενίσχυση της κλιματικής αλλαγής**, κυρίως με την εμφάνιση έντονων καιρικών φαινομένων. Τη τελευταία 5ετία ισχυρές καταιγίδες (που συχνά έρχονται από τα δυτικά) έχουν προκαλέσει εκτεταμένες ζημιές στα νησιά του Ιονίου, ενώ ενδέχεται μελλοντικά να μεταβληθεί και η τουριστική περίοδος. Επίσης, ο κίνδυνος που υπάρχει από την ανύψωση της στάθμης της θάλασσας για μεγάλο μέρος των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου και ειδικά για τα νησιά. Η υποβάθμιση της ποσειδωνίας, ειδικά στις παράκτιες ζώνες, εκτός όλων των άλλων προβλημάτων θα επιδεινώσει και τη κατάσταση των παραλιών και τη ποιότητα των παράκτιων θαλάσσιων νερών.
- «**η μετάβαση προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** εγείρει ερωτήματα για τη τουριστική βιομηχανία, όπως είναι οι πιθανές επιπτώσεις στο γραφικό τοπίο που προσελκύει τουρίστες στην Ελλάδα» (Considerate, 2023, p.55).

IONIAN ISLANDS ATTRACTIONS

Α. Τα θέλητρα:

Τα Επτάνησα, έχουν ιδιαίτερο πολιτισμό σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα, που έχει επηρεαστεί από τη μακρά περίοδο υπαγωγής τους σε ευρωπαϊκές χώρες.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά με τουριστικό ενδιαφέρον είναι η αρχιτεκτονική, η κουζίνα και η μουσική.

Λόγω μεγέθους αλλά και ιστορικής διαδρομής, η συγκέντρωση μνημείων και μουσείων είναι σημαντικότερη στη Κέρκυρα, της οποίας η πρωτεύουσα αποτελεί και μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO.

Παρ' όλα αυτά ο αριθμός των επισκέψιμων μουσείων και μνημείων είναι μικρός (7 και 4 αντίστοιχα) και με μικρή επισκεψιμότητα (193.747 και 206.500 επισκέπτες αντίστοιχα για το 2022) σχετικά με τον όγκο των τουριστών που επισκέπτονται τα νησιά (3.176.251 αφίξεις ξένων τουριστών το 2022).

A. Τα θέλητρα (συνέχεια):

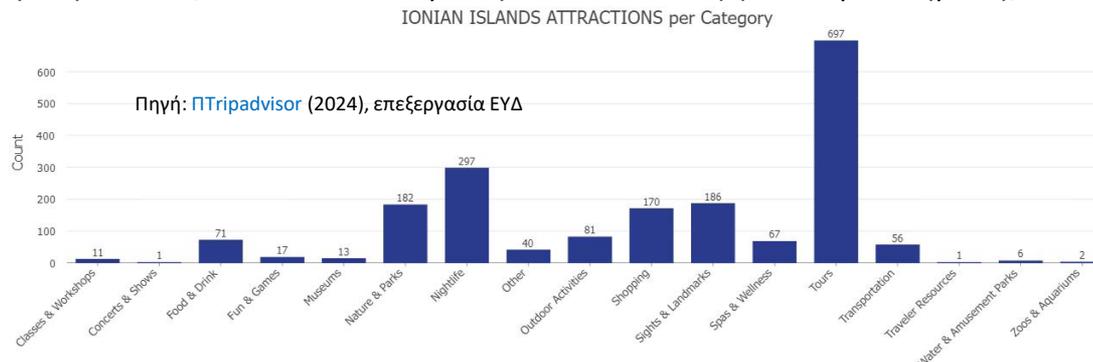
Το θαλάσσιο περιβάλλον κατέχει ιδιαίτερη θέση στο τουριστικό προϊόν των Ιονίων Νησιών με τις διαφορετικές του εκδοχές της κρουαζιέρας, του yachting, των καταδύσεων & των θαλασσιών σπορ.

Κρουαζιέρα: Η Ζάκυνθος, η Κεφαλλονιά-Ιθάκη και κυρίως η Κέρκυρα αποτελούν σημαντικούς κρίκους στην αλυσίδα των 40 και πλέον ελληνικών λιμανιών που συμμετέχουν στην υποδοχή της κρουαζιέρας. Η Κέρκυρα με 392 προσεγγίσεις το 2022 (έναντι 420 το 2019) και 527.609 επιβάτες (767.673 το 2019) αποτελεί τον 4^ο προορισμό της χώρας, ενώ το δίπολο Κεφαλλονιά-Ιθάκη συγκαταλέγεται μέσα στην πρώτη δεκάδα με πάνω από εκατό αφίξεις πλοίων το χρόνο.

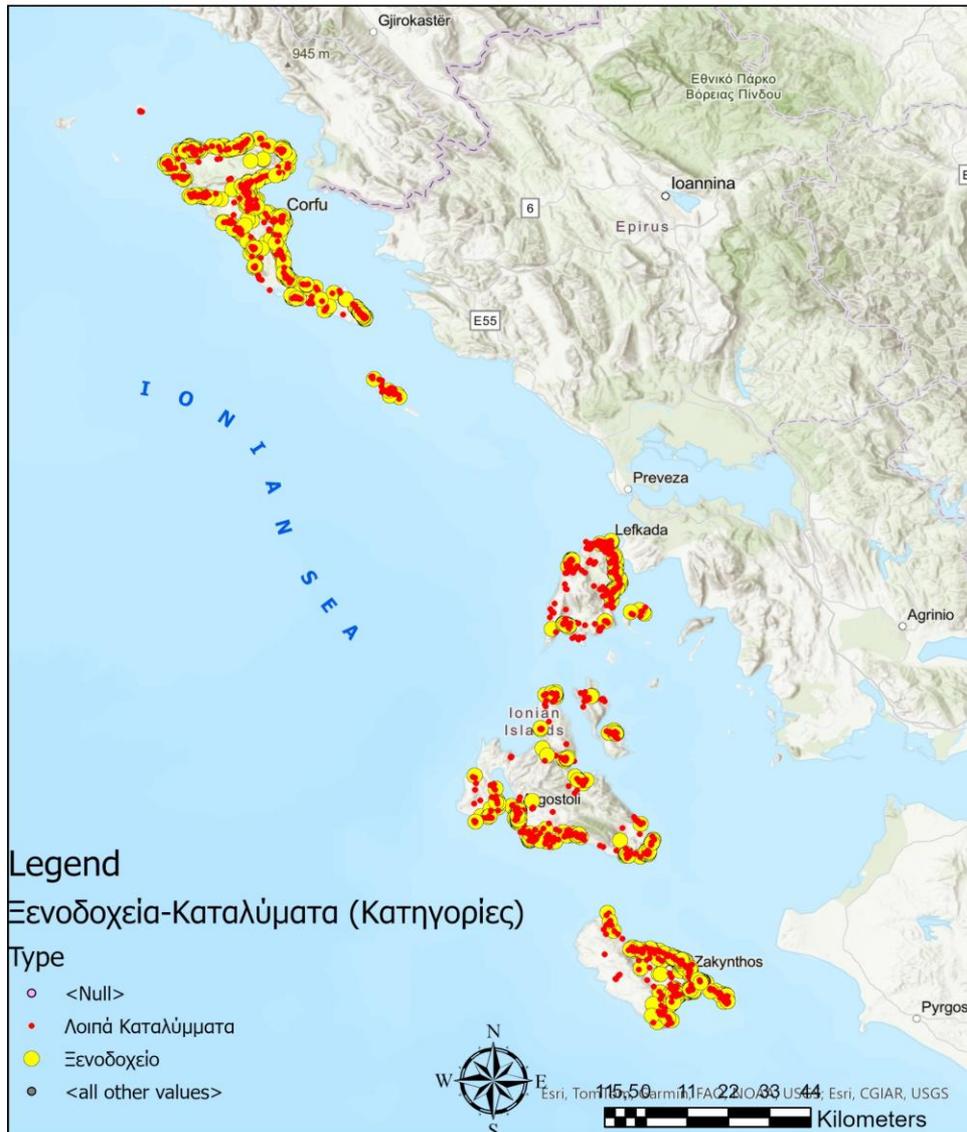
Yachting: είναι ιδιαίτερα αναπτυσμένο στο Ιόνιο Πέλαγος λόγω των σκαφών που ελλιμενίζονται στην ευρύτερη περιοχή, αλλά και λόγω της γειννίασης με το σύνολο της Αδριατικής Θάλασσας. Κέρκυρα και Λευκάδα διαθέτουν μαρίνες 1.235 και 600 θέσεων αντίστοιχα, ενώ σε κοντινή απόσταση υπάρχουν οι μαρίνες της Πρέβεζας και του Ακτίου. Ταυτόχρονα υπάρχουν πολλά τουριστικά καταφύγια και άλλα λιμάνια μικτής χρήσης που εξυπηρετούν σκάφη αναψυχής σε όλα τα νησιά.

Τοπία, χλωρίδα, πανίδα: οι ευνοϊκές καιρικές συνθήκες, οι παραλίες, τα διαυγή νερά, τα γραφικά τοπία αλλά και ο πλούτος της θαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας (χελώνες careta-careta ειδικά στο θαλάσσιο πάρκο Λαγανά στη Ζάκυνθο και η μεσογειακή φώκια monachus-monachus σε περισσότερες περιοχές), έχουν επιτρέψει τη μεγάλη ανάπτυξη των καταδύσεων, των θαλάσσιων σπορ, αλλά και των θαλάσσιων περιηγήσεων σε όλα τα νησιά (με πιο ξακουστό το Ναυάγιο της Ζακύνθου).

Οικοσυστήματα: η πλειοψηφία των ζωνών Natura 2000 στην Περιφέρεια αφορούν θαλάσσιες περιοχές και λιμνοθάλασσες, γεγονός που καταδεικνύει τη σημασία αλλά και την ευθραυστότητα των οικοσυστημάτων αυτών. Στη χερσαία ζώνη ξεχωρίζουν ο Εθνικός Δρυμός του Αίνου στη Κεφαλλονιά, τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (24 θεσμοθετημένα), καταφύγια θηραμάτων και 64 παραδοσιακοί οικισμοί.

IONIAN ISLANDS HOTELS (Category)

Β. Τουριστικά καταλύματα: αποτυπώνουν τη μέγιστη δυνατότητα φιλοξενίας /διανυκτέρευσης τουριστών σε έναν προορισμό και διακρίνονται:

- στα ξενοδοχειακά καταλύματα

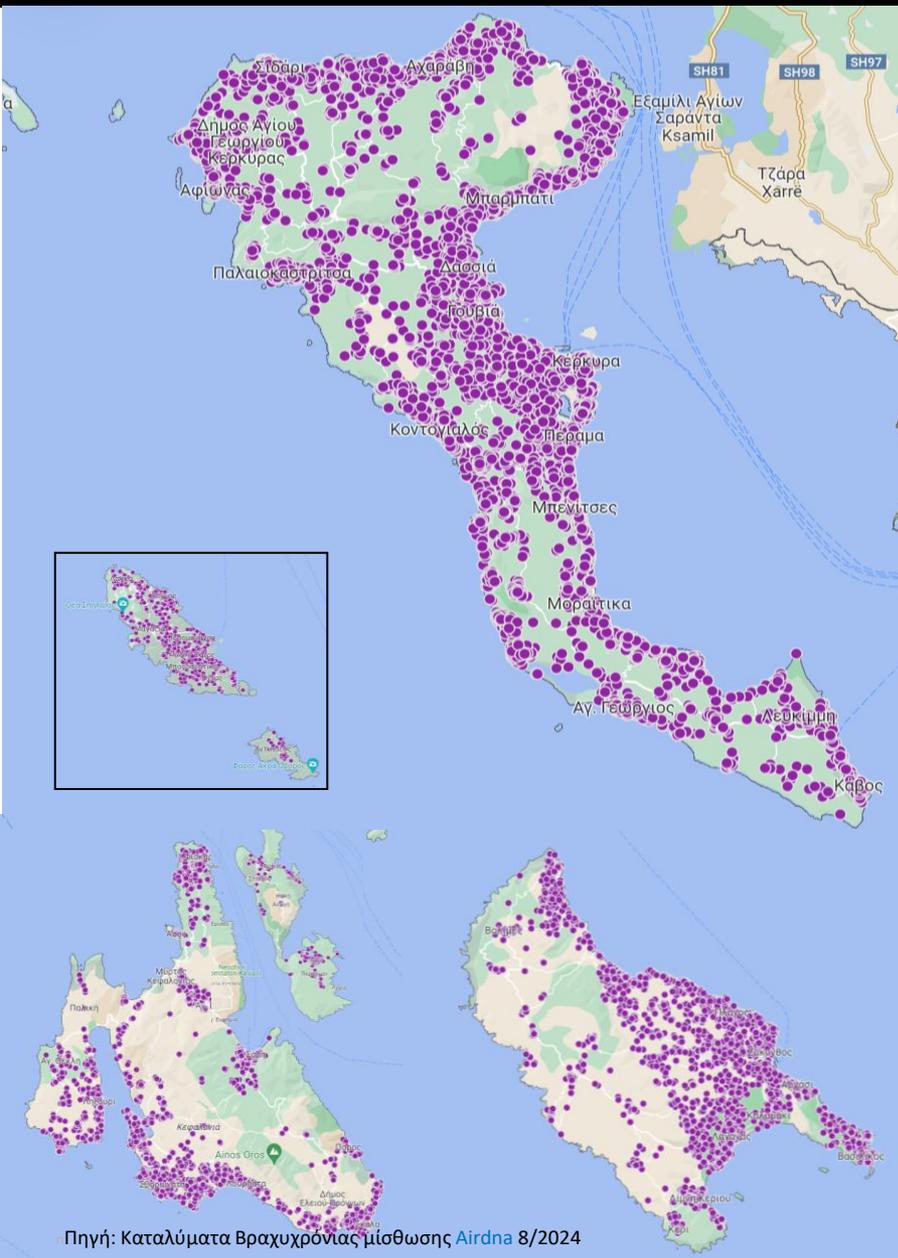
Τα Ιόνια Νησιά το 2022 διέθεταν 1.018 ξενοδοχειακές μονάδες, έναντι 710 το 2000 και 105.496 κλίνες έναντι 64.032. Η συμμετοχή της Περιφέρειας στο σύνολο των ξενοδοχειακών κλινών της χώρας έχει αυξηθεί από **8,2% το 1980**, σε **10,6% το 2000** και **11,9% το 2022** γεγονός που την τοποθετεί σήμερα στην 3^η θέση των ελληνικών περιφερειών μετά τις Περιφέρειες Ν.Αιγαίου και Κρήτης, από την 6^η θέση που κατείχε το 1980.

Σε ό,τι αφορά στη κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων ανά νησί, Κέρκυρα και Ζάκυνθος έχουν τη «μερίδα του λέοντος».

Την περίοδο 2000-2022 υπήρξε, όπως και σε ολόκληρη τη χώρα, ταχύτατη αύξηση των κλινών πολυτελείας (5*) σε βάρος των κατηγοριών 2* & 1*, ενώ οι κλίνες των 4* και 3* κράτησαν τα μερίδιά τους. Η κατανομή αυτή βρίσκεται κοντά στον μέσο όρο της χώρας. Σήμερα, οι ΠΕ Κέρκυρας και Ζακύνθου έχουν τον ίδιο αριθμό μονάδων πολυτελείας, ενώ στην Κέρκυρα παραμένει σχετικά σημαντικός αριθμός καταλυμάτων 1* αλλά και 2* από την πρώτη περίοδο της τουριστικής της ανάπτυξης.

Τέλος σε ό,τι αφορά το μέγεθος των μονάδων, η ΠΙΝ με 104,3 κλίνες ανά μονάδα, βρίσκεται με σημαντικά μεγαλύτερες μονάδες από τον εθνικό μέσο όρο (87,8) στη 2^η θέση μετά τη Κρήτη (118,8). Η Κέρκυρα και ακολούθως η Ζάκυνθος έχουν τις μεγαλύτερες μονάδες.

Πηγή: [Πανεπιστήμιο Αιγαίου](#) (2024), Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού Π.Ι.Ν.

B. Τουριστικά καταλύματα:

-στα campings

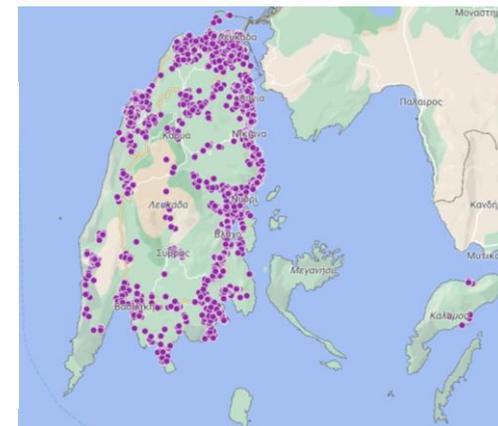
Ο αριθμός τους παραμένει σταθερός και μικρός: 23 με 1759 θέσεις ή το 7,4% της χώρας, που χωροθετούνται στα 4 μεγαλύτερα νησιά

- στα επαγγελματικά καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια κ.α)

Στα Ιόνια (ΜΗΤΕ 2019) υπάρχουν 80.815 κλίνες σε 6,5 χιλιάδες περίπου επιχειρήσεις. Σε αντίθεση με τα ξενοδοχεία όπου η μεγάλη πλειοψηφία των κλινών ανήκει σε μονάδες υψηλών κατηγοριών, στα ενοικιαζόμενα δωμάτια το 71% των κλινών είναι 1 και 2 κλειδιών.

- στα ιδιωτικά καταλύματα μακράς και σύντομης διαμονής (περιλαμβάνονται και αυτά που ενοικιάζονται για μακρά ή σύντομη διαμονή σε τουρίστες μέσα και έξω από τις γνωστές πλατφόρμες (πχ. airBnB).

Σημαντικό τμήμα των ιδιωτικών αυτών κατοικιών -που στο σύνολο της Περιφέρειας αγγίζει το 25% των συνολικά διαθέσιμων ιδιωτικών κατοικιών- προσφέρονται επίσημα για ενοίκιαση από τις σχετικές πλατφόρμες (~22,4 χιλ.-οι ~10,0 χιλ. στην Κέρκυρα, 2022 Airdna)

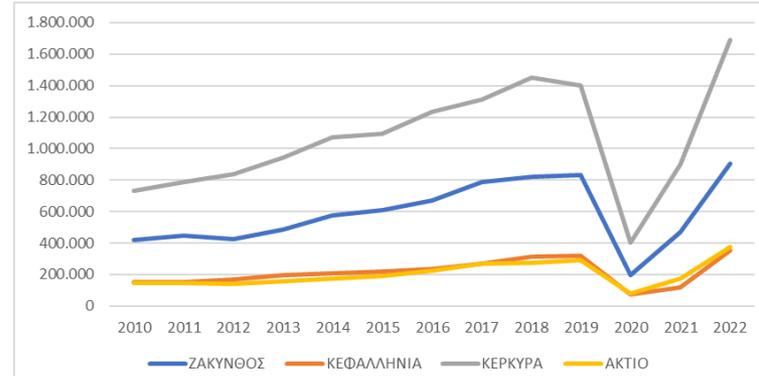

Α. Αφίξεις στα νησιά με μέσα μεταφοράς

1) Αφίξεις με αεροπλάνα: ο αυξανόμενος ρόλος των εταιρειών χαμηλού κόστους έναντι των εταιρειών charters δείχνει μια ουσιαστική στροφή στον τρόπο οργάνωσης της δραστηριότητας.

Η διαχρονική εξέλιξη των αφίξεων αποτυπώνεται σε μια σημαντική αύξηση των αεροπορικών αφίξεων που επιταχύνεται μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, ενώ από το 2022 (μετά την σημαντική κάμψη λόγω πανδημίας) καταγράφει νέο ρεκόρ.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται αποκλειστικά στις αφίξεις εξωτερικού καθώς από ~ 1,3 εκ. το 2010, **ξεπέρασαν τα 3,0 εκ.** (3.318.593) το 2022(ΥΠΑ). Αντίθετα οι αφίξεις εσωτερικού που το 2010 ήταν 182.459 (ή 12,1% του συνόλου των αφίξεων), το 2022 ήταν μόλις 7,9%.

2) Αφίξεις με πλοία: η εγγύτητα των νησιών του Ιονίου με τα παράλια της ηπειρωτικής Ελλάδας αλλά και μεταξύ τους, έχει επιτρέψει την ύπαρξη πολλών διασυνδέσεων ανά νησί, διαφόρων τύπων και κατευθύνσεων.

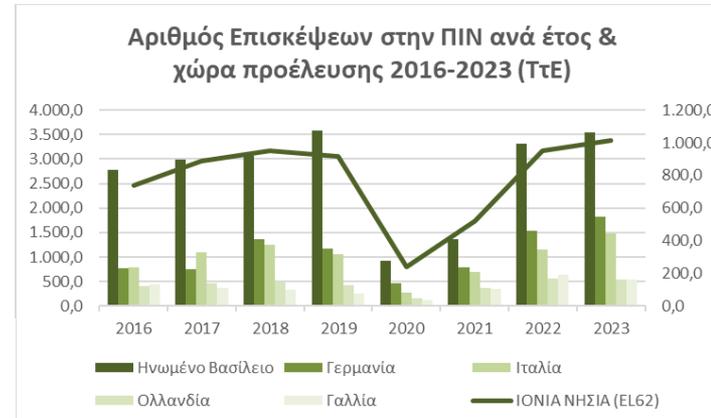
Η εξέλιξη των αφίξεων επιβατών εμφανίζει αυξομειώσεις που σε σημαντικό βαθμό συνδέονται με οικονομικές και πολιτικές «κρίσεις», αλλά χρήζει μεγαλύτερης διερεύνησης. Σε ότι αφορά τους επιβάτες ακτοπλοΐας, η εκτίμηση είναι ότι από τους 1,5 εκ. περίπου που επισκέφθηκαν τα νησιά της Περιφέρειας (2022), οι 730 χιλ. περίπου μπορούν να θεωρηθούν τουρίστες

3) Η εκτίμηση του αριθμού των επισκεπτών/τουριστών:

η εποχικότητα της τουριστικής δραστηριότητας συνδέεται άμεσα με την εποχικότητα των μετακινήσεων στα νησιά.

Με βάση τα στοιχεία της ΤτΕ ο αριθμός των επισκέψεων/αφίξεων στον προορισμό Ιόνια Νησιά εμφάνισε τάση υπέρβασης των τα 3,0 εκατ. ήδη από την περίοδο 2017-2018 για να φθάσει τα 3,17 εκ. το 2022 και να **ξεπεράσει τα 3,3 εκατ.** (3.377,9 χιλ) **το 2023**, μετά την σημαντική κάμψη της περιόδου 2020-2021 λόγω της πανδημίας.

Όσον αφορά στις αφίξεις σε **επαγγελματικά καταλύματα**, η ΠΙΝ από το 8,9% της χώρας το 2022 (2,78 εκατ. αφίξεις) ανήλθε στο 9,3% το 2023 (3,33 εκατ. αφίξεις) & στην **5η θέση** (ΕΛΣΤΑΤ).

B. Διανυκτερεύσεις στα διάφορου τύπου επαγγελματικά καταλύματα:

Η εκτίμηση των διανυκτερεύσεων στα επαγγελματικά τουριστικά καταλύματα (ξενοδοχειακού τύπου, κάμπινγκ και στα συλλογικά καταλύματα σύντομης διαμονής) παρέχεται από τις έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ.

Με βάση την έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ ο αριθμός των διανυκτερεύσεων στα επαγγελματικά καταλύματα των Ιονίων Νήσων επανήλθε το 2022 στα ~16,5 εκατ., για να **εκτιναχθεί στα ~19,7 εκατ.** (19.762.799) το 2023, μετά την σημαντική κάμψη της περιόδου 2020-2021 λόγω της πανδημίας.

Έτσι, η ΠΙΝ από το 12,4% της χώρας το 2022 ανήλθε στο 13,4% το 2023 & βρίσκεται στην **3η θέση** (ΕΛΣΤΑΤ), πίσω από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου που συγκεντρώνει το 26,1% και την Περιφέρεια Κρήτης που συγκεντρώνει 23,3% (2023).

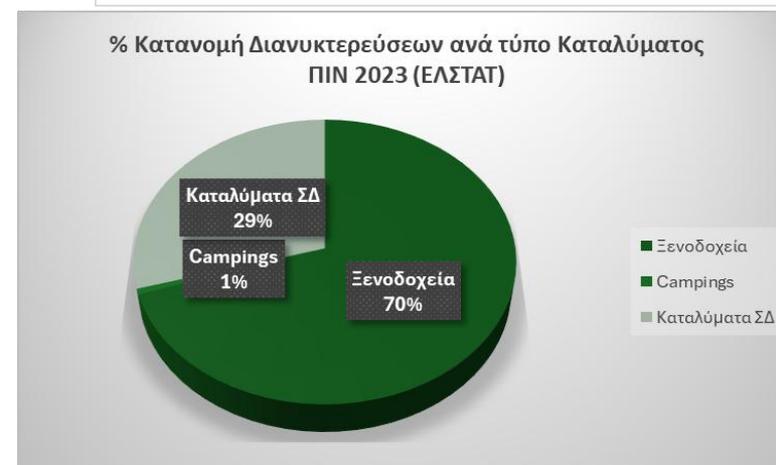
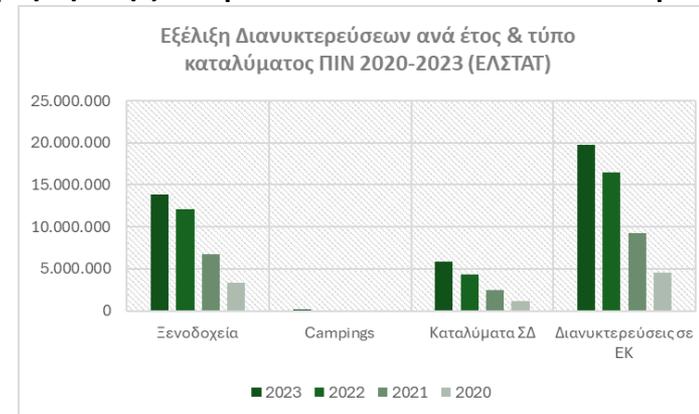
Στα ξενοδοχειακού τύπου καταλύματα της ΠΙΝ η **Μέση Διάρκεια Παραμονής** είναι η υψηλότερη στη χώρα τόσο συνολικά (**5,9 ημέρες**) έναντι 4,2 σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε ό,τι αφορά τους αλλοδαπούς (6,2 έναντι 4,8 ημέρες).

Επίσης, το **ποσοστό πληρότητας** στις ξενοδοχειακές μονάδες της ΠΙΝ ήταν για το 2022 60,7% για να εκτιναχθεί το 2023 στο **65,4%**, που είναι το υψηλότερο της χώρας, σε σύγκριση με 54,7% σε επίπεδο χώρας (2023).

Οι διανυκτερεύσεις στα **κύρια καταλύματα** (ξενοδοχεία και campings) υπερτερούν σημαντικά εκείνων στα καταλύματα σύντομης διαμονής, πολύ περισσότερο από την αναλογία των υφιστάμενων κλινών, γεγονός που καταδεικνύει υψηλότερη πληρότητα στα πρώτα (ΕΛΣΤΑΤ).

Η αναλογία σε ό,τι αφορά στα Ιόνια Νησιά είναι 1,3:1 και 2,8:1, ενώ σε εθνικό επίπεδο είναι 1,78:1 και 3,58:1.

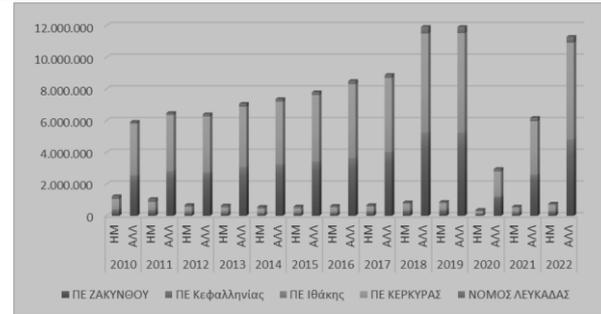
Η **αναλογία** διανυκτερεύσεων **ημεδαπών προς τους αλλοδαπούς** είναι 0,11 για την ΠΙΝ σε σύγκριση με 0,19 σε επίπεδο χώρας.

Β. Διανυκτερεύσεις στα διάφορου τύπου επαγγελματικά καταλύματα:

Σε ό,τι αφορά στην **εξέλιξη των διανυκτερεύσεων** στην ΠΙΝ και στις επιμέρους ΠΕ κατά την πρόσφατη περίοδο, παρατηρείται μια σταθερή άνοδος την περίοδο 2010-2018 και μία μεγάλη αύξηση το 2018 (ΕΛΣΤΑΤ).

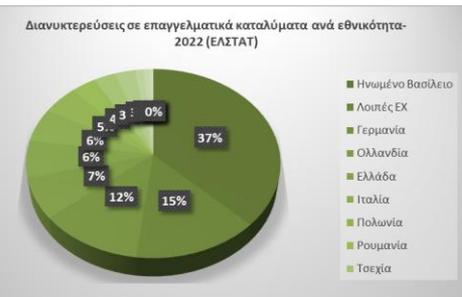
Η αύξηση διατηρήθηκε το 2019 και επιτεύχθηκε ξανά σε σημαντικό βαθμό το 2022 (πάντα σε σύγκριση με το 2017 και τα προηγούμενα έτη) που μπορεί να θεωρηθεί ως η πρώτη «φυσιολογική» μετά τη πανδημία χρονιά, αν και είχε προκύψει ως νέο σημαντικό γεγονός ο πόλεμος τους Ουκρανίας.

Όσον δε αφορά στην κατανομή των διανυκτερεύσεων ανά μήνα μέσα στον χρόνο, καταγράφεται **υψηλή εποχικότητα** στην ΠΙΝ, με τον Αύγουστο να συγκεντρώνει το 24,2% των διανυκτερεύσεων και το 3μηνο με τις υψηλότερες επιδόσεις (Ιούλιος, Αύγουστος Σεπτέμβριος 2022) το **61,3%** (ΕΛΣΤΑΤ). Στο ίδιο 3μηνο, οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών ανέρχονται στο 65,4% και των ημεδαπών στο 57,7%

Αντίστοιχα, η **πληρότητα** των επαγγελματικών καταλυμάτων (πλην campings), που στην κορύφωση της τουριστικής περιόδου είναι 88,6% και 84,5% για Αύγουστο και Ιούλιο 2022 αντίστοιχα, είναι αρκετά χαμηλότερη στη χαμηλή περίοδο (Απρίλιο, Μάιο, Ιούνιο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο) και ιδιαίτερα χαμηλή στους υπόλοιπους 5 μήνες του έτους.

Αν και η πληρότητα στην ΠΙΝ είναι η υψηλότερη στη χώρα, η μέση πληρότητα κινείται μεταξύ 53-63% (εκτός βέβαια του 2020) σε επίπεδο Περιφέρειας με σημαντικές διακυμάνσεις: στην ΠΕ Κέρκυρας καταγράφονται οι υψηλότερες (μέχρι και 66%) και στην Ιθάκη οι χαμηλότερες (36,6% η ανώτερη) με ότι αυτό αφορά στη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων.

Στα επαγγελματικά καταλύματα (ξενοδοχεία, κάμπινγκς & καταλύματα σύντομης διαμονής) της ΠΙΝ καταγράφονται (ΕΛΣΤΑΤ, 2022) οι παρακάτω εθνικότητες: οι **Βρετανοί κυριαρχούν με 37,0%**, ενώ ακολουθούν Γερμανοί, Ολλανδοί, Έλληνες και Ιταλοί με 12,1%, 7,1%, 6,3% και 5,8% αντίστοιχα.

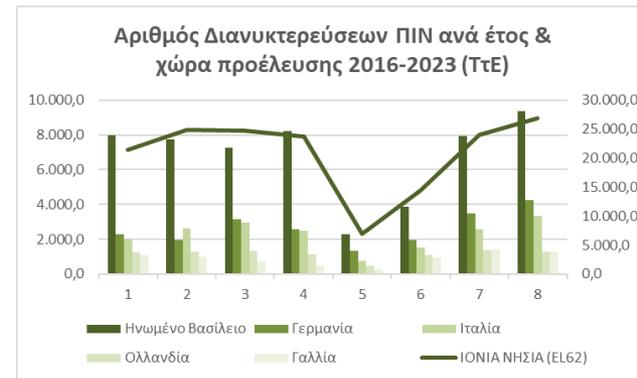
Πηγή: INSET (2023), Ελληνικός τουρισμός 2020-2030

Β. Διανυκτερεύσεις στον προορισμό:

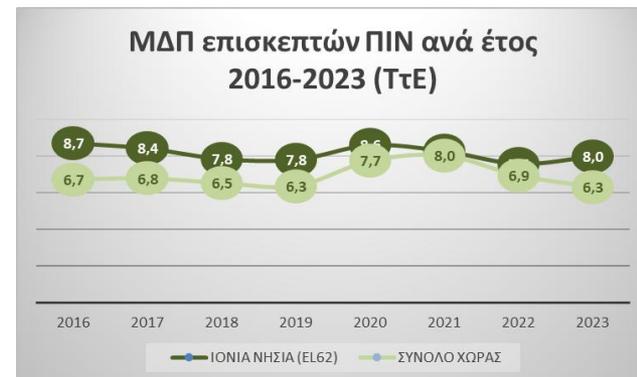
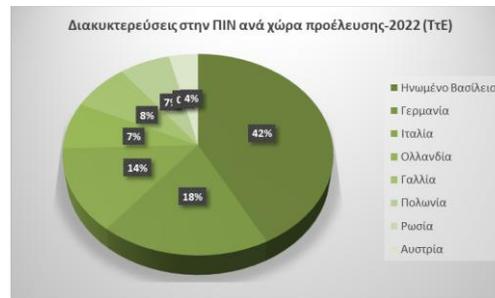
Η Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδας παρέχει την πληρέστερη εικόνα για τον εισερχόμενο τουρισμό (αλλοδαπούς), αποτυπώνοντας (μεταξύ άλλων) τον αριθμό διανυκτερεύσεων των εισερχόμενων ξένων επισκεπτών **ανεξάρτητα του καταλύματος** που χρησιμοποιούν (επαγγελματικό ή ιδιωτικό). Δεν περιλαμβάνονται στοιχεία κρουαζιέρας.

Με βάση τα στοιχεία της ΤτΕ ο αριθμός των διανυκτερεύσεων στα Ιόνια Νησιά επανήλθε το 2022 στα ~24,0 εκατ. της περιόδου 2017-2019, για να **εκτιναχθεί στα ~27,0 εκατ.** (26.914,9) το 2023, μετά την σημαντική κάμψη της περιόδου 2020-2021 λόγω της πανδημίας.

Η **Μέση Διάρκεια Παραμονής (ΜΔΠ)** των εισερχόμενων επισκεπτών στην ΠΙΝ (αφορά το σύνολο του ταξιδιού στον προορισμό) παρότι είναι σταθερά μεγαλύτερη του μ.ο. της χώρας (2016-22) έχει καταγράψει μείωση από 8,7 το 2016 σε 7,6 το 2022 και **8,0 ημέρες** το 2023 (ΤτΕ)

Στις «εισερχόμενες» (~24,0 εκατ.) διανυκτερεύσεις που καταγράφει η ΤτΕ (2022) με βάση τη **χώρα προέλευσης**, στις πρώτες θέσεις είναι Βρετανοί (**42,0%**), Γερμανοί (18,0%), Ιταλοί (14,0%), Γάλλοι (8,0%) και Ολλανδοί (7,0%).

Η **εποχικότητα** των διανυκτερεύσεων του προορισμού διατηρείται σε υψηλά επίπεδα: **68,1%** των «εισερχόμενων διανυκτερεύσεων πραγματοποιείται το 3^ο 3μηνο του 2023. Στα ίδια επίπεδα με το 2019 και λίγο πιο κάτω από το 2016 (69,8%)

Γ. Συνολικές Διανυκτερεύσεις: Η εκτίμηση των διανυκτερεύσεων στην ΠΙΝ επιχειρείται συνδυαστικά μέσω της αξιοποίησης των στοιχείων τόσο των ετήσιων ερευνών της ΕΛΣΤΑΤ για τα επαγγελματικά τουριστικά καταλύματα, όσο και της ετήσιας «Έρευνας Συνόρων» της Τράπεζας της Ελλάδος.

1) Αλλοδαποί - Εισερχόμενος Τουρισμός:

Από την παράθεση των αποτελεσμάτων των 2 ερευνών προκύπτουν (2022) ~16,5 εκατ. διανυκτερεύσεις σε επαγγελματικά καταλύματα, **αλλά ~24,0 εκατ. συνολικές διανυκτερεύσεις στον προορισμό** (για κάποιες εθνικότητες η διαφορά μεταξύ συνολικών διανυκτερεύσεων, είναι σημαντική). Η διαφορά αυτή οφείλεται στο ότι ένα σημαντικό ποσοστό των διανυκτερεύσεων των εισερχόμενων τουριστών λαμβάνει χώρα σε μη επαγγελματικά καταλύματα, δηλαδή σε ιδιότητα σπίτια, φίλους, συγγενείς, γιωτ κλπ

2) Ημεδαποί – εσωτερικός τουρισμός:

Με βάση εκτιμήσεις, το ~1,0 εκατ. καταγεγραμμένων διανυκτερεύσεων στα επαγγελματικά καταλύματα αποτελεί μόνο το ¼ των διανυκτερεύσεων του εσωτερικού τουρισμού. Επομένως, θα πρέπει να προστεθούν ~3,1 εκατ. επιπλέον διανυκτερεύσεις.

Κατά συνέπεια, ο εκτιμώμενος αριθμός συνολικών διανυκτερεύσεων είναι 24,0 εκατ. από την πλευρά των αλλοδαπών και επιπλέον 4,15 εκατ. από την πλευρά των ημεδαπών, που αθροίζει σε **~28,2 εκατ. τουριστικές διανυκτερεύσεις συνολικά**. Από τις παραπάνω διανυκτερεύσεις εκτιμάται ότι ~11 εκατ. έχουν γίνει **εκτός επαγγελματικών καταλυμάτων**.

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι οι (πρόσθετοι κάτοικοι σε διάστημα έτους) **ισοδύναμοι κάτοικοι είναι 77.188 ή το 37,7% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού ΠΙΝ (τουριστική πίεση)**. Η δε τουριστική πυκνότητα υπολογίζεται σε **124 κατ/km²**

Με την ίδια μεθοδολογία εκτιμάται ότι οι ΠΕ Κέρκυρας και Ζακύνθου έχουν ιδιαίτερα υψηλή τουριστική πίεση (37,3 και 49,4) και τουριστική πυκνότητα (221 και 153 κατ.) και ακολουθούν η ΠΕ Λευκάδας (37,0 και 89), η ΠΕ Κεφαλονιάς (26,9 και 59) και η ΠΕ Ιθάκης (27,5 και 38).

Δ. Επισκέπτες θαλάσσιου τουρισμού: κρουαζιέρα και yachting: αποτελούν μια ξεχωριστή κατηγορία τουριστών, ενώ και η συμπεριφορά τους στον προορισμό είναι διαφορετική και η συνολική δαπάνη τους μικρότερη.

Με βάση τα στοιχεία της Ένωσης Λιμένων Ελλάδας, η Κέρκυρα (4^η), η Κεφαλλονιά-Ιθάκη (9^η) και η Ζάκυνθος (15^η) συγκαταλέγονται μέσα στους 15 μεγαλύτερους προορισμούς της χώρας, προσθέτοντας (2022) 693.150 επισκέπτες στην ΠΙΝ. Η επίδοση αυτή είναι χαμηλότερη από την τελευταία φυσιολογική χρονιά (2019) που ήταν 1.044.160 δεδομένου.

Κοινωνική Πίεση από ημερήσιους τουρίστες – Αφίξεις κρουαζιέρας/σύνολο πληθυσμού: Οι πρόσθετοι ισοδύναμοι κάτοικοι που προκύπτουν από τον τουρισμό κρουαζιέρας είναι 2,1 για την Κέρκυρα, 1,9 για την Κεφαλληνία και 0,1 για τη Ζάκυνθο.

Σε ότι αφορά το yachting, υπάρχουν περιορισμένες πληροφορίες, χωρίς ιδιαίτερα αξιοποιήσιμα δεδομένα.

Από τα στοιχεία της **προσφοράς** μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ο τουρισμός στην ΠΙΝ παρουσιάζει διαφορετικά χαρακτηριστικά:

- ❖ Σε Κέρκυρα και Ζάκυνθο βασίζεται σε μεγάλες (για τη χώρα) ξενοδοχειακές μονάδες υψηλών κατηγοριών και με τα ξενοδοχειακά καταλύματα να υπερτερούν των συμπληρωματικών
- ❖ Στην Κεφαλληνία και κυρίως στη Λευκάδα βασίζεται σε μικρές μονάδες και κυρίως σε συμπληρωματικά καταλύματα, ενώ σημειώνεται και μια ταχεία αύξηση των νέων κατοικιών ειδικά στη Λευκάδα
- ❖ Στους Παξούς, που παρουσιάζουν υψηλούς τους δείκτες έντασης και πυκνότητας, στα ιδιωτικά καταλύματα.
- ❖ Τα υπόλοιπα 5 μικρότερα νησιά εμφανίζουν σχετικά χαμηλή τουριστική κίνηση & χαμηλές πιέσεις με εξαίρεση τον Καστό, όπου ο χαμηλός (και πολύ μειωμένος στη τελευταία απογραφή) πληθυσμός οδηγεί σε ιδιαίτερα υψηλή σχέση κλινών ανά κάτοικο.

Με βάση δε, τα δεδομένα της **ζήτησης**:

- ❖ Οι ΠΕ Κέρκυρας και Ζακύνθου απορροφούν το 80% των αφίξεων και διανυκτερεύσεων σε όλα τα επαγγελματικά καταλύματα
- ❖ Σε όλα τα νησιά κυριαρχεί ο εισερχόμενος τουρισμός αν και καταγράφονται μικρές διαφοροποιήσεις που αφορούν τις ΠΕ Ιθάκης και Λευκάδας. Υπάρχει μεγάλη εξάρτηση από τον εισερχόμενο τουρισμό και από περιορισμένο αριθμό εθνικοτήτων (κυρίως από τους Βρετανούς τουρίστες, Γερμανούς και Ιταλούς)
- ❖ Οι διανυκτερεύσεις σε κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα υπερτερούν στο σύνολο της ΠΙΝ έναντι των καταλυμάτων σύντομης διαμονής (3,4:1), με μεγάλες διαφοροποιήσεις: στη ΠΕ Κέρκυρας καταγράφεται η υψηλότερη αναλογία (4,7:1), ενώ η ΠΕ Λευκάδας είναι η μόνη όπου συμβαίνει το αντίστροφο (0,4:1).
- ❖ Η εκτίμηση της συνολικής πραγματικής τουριστικής πίεσης είναι ~28,5 εκατ. τουριστικές διανυκτερεύσεις που αντιστοιχούν σε ~78,0 χιλ. «ισοδύναμους» κατοίκους ή το ~38,0% του μόνιμου πληθυσμού.
- ❖ Σε ότι αφορά στη Μέση Διάρκεια Παραμονής και στο ποσοστό πληρότητας των μονάδων, η ΠΙΝ βρίσκεται στην υψηλότερη για τη χώρα, θέση γεγονός που οφείλεται στο υψηλό ποσοστό οργανωμένου τουρισμού και στο ιδιαίτερο χαμηλό ποσοστό island hopping. Παρ' όλα αυτά και στην ΠΙΝ επιβεβαιώνεται η τάση μείωσης της ΜΔΠ που παρατηρείται γενικότερα.
- ❖ Η εποχικότητα της τουριστικής δραστηριότητας παραμένει υψηλή. Το γεγονός ότι το τουριστικό προϊόν της ΠΙΝ είναι κυρίως εστιασμένο στον τουρισμό ξεκούρασης και αναψυχής (τουρισμός «ήλιου-θάλασσας-άμμου» ή «3S») φαίνεται να είναι ο κύριος λόγος..
- ❖ Παρά τη βελτίωση των στατιστικών δεδομένων που είναι διαθέσιμα, παραμένουν αρκετά προβλήματα σε ό,τι αφορά την εκτίμηση του συνόλου των τουριστών που επισκέπτονται τα νησιά και διανυκτερεύουν σε αυτά.

Τα άμεσα αποτελέσματα της τουριστικής δραστηριότητας και η αξιολόγησή τους

Α. Οικονομικά αποτελέσματα

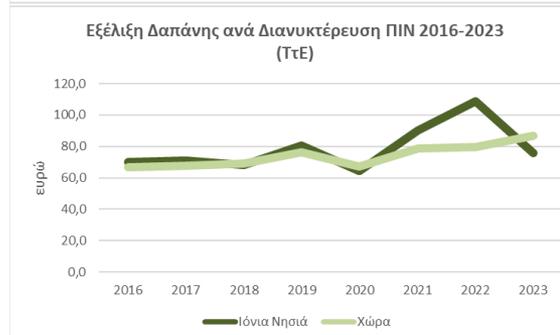
Οι **συνολικές δαπάνες** των **εισερχόμενων τουριστών** (το άμεσο αποτέλεσμα της τουριστικής δραστηριότητας) στον προορισμό ΠΙΝ, είχαν ελαφρά ανοδική τάση μέχρι το 2019 (στα 1,9 δις €) για να μειωθούν σημαντικά στη διετία 2020-21. Αυξήθηκαν εκ νέου το 2022 στα 2,6 δις €, για να περιοριστούν το 2023 στα **~2,0 δις €** (ΤΤΕ).

Όσον αφορά στην **Ημερήσια Δαπάνη**, η ΠΙΝ μέχρι το 2020 ακολουθεί γενικά το μ.ό. της χώρας, καταγράφοντας το 2022 μια σημαντική άνοδο που δεν έχει συνέχεια στο 2023 (σημαντική διόρθωση). Σε μια περίοδο που άλλαξε ραγδαία η σύνθεση των ξενοδοχείων της χώρας (και της Περιφέρειας Ιονίων) με το μερίδιο των μονάδων 5* να περνά από το 5% στο 25%, το γεγονός ότι η μέση ημερήσια δαπάνη του τουρίστα έχει μείνει πρακτικά αμετάβλητη για 20 χρόνια, μόνο ανησυχία μπορεί να προκαλέσει για την οικονομική απόδοση του τουρισμού.

Τα στοιχεία της δαπάνης των **Ελλήνων τουριστών** είναι λιγότερο θετικά. Η συνολική δαπάνη εκτιμάται λίγο πάνω από το 10% αυτής των εισερχόμενων τουριστών, ενώ η ημερήσια δαπάνη διαφοροποιείται ιδιαίτερα (<60% αυτής των εισερχόμενων τουριστών 2022-2023), λόγω και της μη χρήσης μισθωμένου καταλύματος από το 80% των Ελλήνων τουριστών.

Σε ότι αφορά στη **κρουαζιέρα**, χρησιμοποιείται αυθαίρετα ως δαπάνη κατά κεφαλή, τα 50€.

➔ ο εσωτερικός τουρισμός και η κρουαζιέρα σε περιοχές όπως τα Ιόνια Νησιά έχουν μικρή σημασία και ελάχιστα μπορούν να αναπληρώσουν τον εισερχόμενο τουρισμό.

Κατά συνέπεια το 2022, η συνολική τουριστική δαπάνη (πλην yachting) που προκύπτει για τη Περιφέρεια Ιονίων εκτιμάται σε: 2,8 δις € από χαρακτηριστικές τουριστικές επιχειρήσεις, πλέον 2,4 δις € λοιπές δαπάνες πλην αγορών (*), δηλαδή σε **5,2 δις €.**

Από συνδιαστική ανάλυση εκτιμάται ότι η οικονομική απόδοση των ξενοδοχείων της ΠΙΝ είναι προβληματική. Τα δύο δομικά προβλήματα του ελληνικού τουρισμού είναι η μικρή περίοδος λειτουργίας και η χαμηλή πληρότητα των μονάδων, που συνδυάζονται με χαμηλές τιμές στα άκρα της περιόδου. Αυτά, σε συνδυασμό με τα χαμηλά ημερήσια έσοδα και την υψηλή εξάρτηση από θεσμικούς φορείς σε ότι αφορά τις κρατήσεις (ΟΤAs 33% και ΤΟ 23% για το 2022), δείχνουν την ανάγκη αλλαγής στρατηγικής.

Συνολική τουριστική Δαπάνη ΠΙΝ (2022) – εκτιμήσεις μελέτης

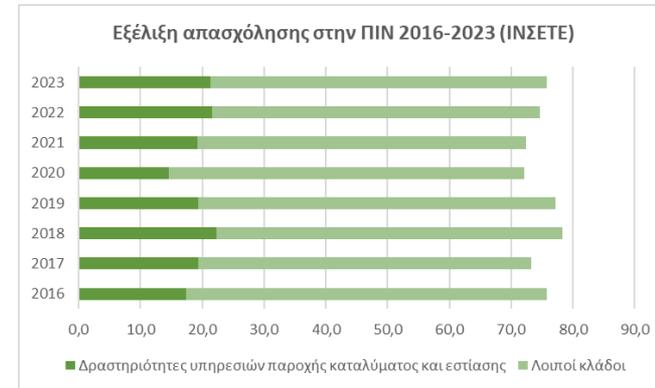
Κατηγορία τουριστών	Αριθμός διανυκτερεύσεων	Δαπάνη	Δαπάνες πλην αγορών
Αλλοδαποί	24.025.800	2.606.799.300	2.275.735.789
Ημεδαποί	4.147.478	158.433.660	103.615.613
Κρουαζιέρας	693.150	34.657.500	16.912.860
Σύνολο	28.866.428	2.799.890.460	2.396.264.262

(*) Αφορά τις αγορές που γίνονται εκτός των τουριστικών χαρακτηριστικών κλάδων σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΔΛΤ 2015 και βιβλιογραφικών αναφορών σχετικά με τη κρουαζιέρα
Πηγή: Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2024), Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν.

Η απασχόληση στους κλάδους καταλυμάτων και εστίασης αυξάνει σταθερά το μερίδιό της στη συνολική απασχόληση της ΠΙΝ, από ~15,0% του 2012, στο **~28,0%** και 21,3 χιλιάδες το 2023 (ΙΝΣΕΤΕ).

Στις ΠΕ με τουρισμό μεγάλης κλίμακας οι δύο κλάδοι έχουν τον ίδιο περίπου αριθμό απασχολούμενων (Κέρκυρα~9,7χιλ., Ζάκυνθος~5,6 χιλ.), ενώ στις άλλες 3 ΠΕ υπερτερεί ο κλάδος της εστίασης (~3,1 χιλ).

Η διαφορά μεταξύ των διαφορετικών «μοντέλων» που συνυπάρχουν στη ΠΙΝ: του «βιομηχανικού» τουρισμού (δημιουργεί περισσότερες θέσεις απασχόλησης) και του «βιοτεχνικού» (χρησιμοποιεί περισσότερο τη προσωπική και την οικογενειακή, αλλά και την αδήλωτη εργασία) αποτυπώνεται στους παρακάτω δείκτες:

Δείκτης Τ8: Απασχολούμενοι σε καταλύματα/ αριθμός επαγγελματιών τουριστικών κλινών –

η Σύνολο Περιφέρειας: 0,098 – ΠΕ Κέρκυρας: 0,115 - ΠΕ Ζακύνθου 0,096 – ΠΕ Ιθάκης 0,067 – ΠΕ Κεφαλληνίας 0,07 – ΠΕ Λευκάδας 0,08

Δείκτης Τ9: Απασχολούμενοι στον τουρισμό / αριθμός επαγγελματιών τουριστικών κλινών

η Σύνολο Περιφέρειας 0,234 – ΠΕ Κέρκυρας: 0,258 - ΠΕ Ζακύνθου 0,215 – ΠΕ Ιθάκης 0,186 – ΠΕ Κεφαλληνίας 0,204 – ΠΕ Λευκάδας 0,245

- ❖ Όσο πιο έντονη είναι η τουριστική δραστηριότητα στον συγκεκριμένο προορισμό, τόσο μεγαλύτερο **τμήμα των εργαζόμενων στον τουρισμό δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι του προορισμού.**
- ❖ **Μεταξύ των ετών 2011 και 2019 η αύξηση της απασχόλησης στον τουρισμό ήταν πολύ έντονη**, απορροφώντας μεγάλο τμήμα της μείωσης της απασχόλησης στους άλλους κλάδους που προκάλεσε η κρίση
- ❖ Στον τουρισμό υπάρχει **υψηλότερη απασχόληση γυναικών και νέων, καθώς και ατόμων με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο** που εργάζονται με μεγάλα ωράρια.

Στην αιχμή της τουριστικής περιόδου 2022 **οι θέσεις που δεν καλύφθηκαν στα ξενοδοχεία της ΠΙΝ υπολογίστηκαν σε 8.378** (14% του συνόλου των κενών θέσεων της χώρας-μελέτη ΙΝΣΕΤΕ)

- ❖ Επιβεβαιώνονται επίσης **οι απόψεις για χαμηλές αμοιβές, μεγάλα ωράρια και πρόσκαιρη απασχόληση στον τουρισμό**, δηλαδή με δυσμενείς συνθήκες εργασίας, με τη κατάσταση να είναι δυσμενέστερη στη ΠΙΝ.

Με βάση μια συνολική εκτίμηση οι επισκέπτες, επειδή έχουν έντονη δραστηριότητα – κινητικότητα κατά τις μέρες παραμονής τους στον προορισμό, έχουν μεγαλύτερο **περιβαλλοντικό αποτύπωμα** από τον μόνιμο κάτοικο. Επίσημες μετρήσεις δεν υπάρχουν, παρά μόνον εκτιμήσεις.

1) Δόμηση – Αστική Επέκταση και Χρήσεις Γης

Η εκτίμηση του αστικού αποτυπώματος του τουρισμού (δηλαδή της έκτασης στο έδαφος που καταλαμβάνουν οι διαφορετικού τύπου τουριστικές εγκαταστάσεις) μόνο για τα καταλύματα της ΠΙΝ οδηγεί σε δόμηση 29,2 εκατ. μ² (45,0% στην Κέρκυρα και από 18,2% σε Ζάκυνθο και Κεφαλονιά)

2) Κατανάλωση νερού

Με την υπόθεση εργασίας ότι η μέση κατανάλωση των τουριστών είναι 500 λίτρα ανά διανυκτέρευση ανά άτομο, η συνολική ετήσια κατανάλωση νερού στην ΠΙΝ εκτιμάται σε 14,4 εκατ. m³.

3) Κατανάλωση ενέργειας και εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (GHG)

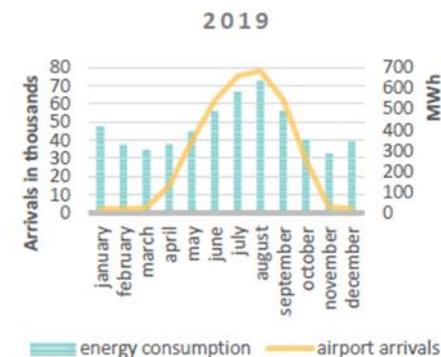
Εκτιμάται ότι η αντιστοιχία σε ημερήσια κατανάλωση είναι 12,2kwh για τους μόνιμους κατοίκους και 10,1 για τους επισκέπτες, αλλά εκτιμήσεις για διαφορετικού τύπου μονάδες φιλοξενίας κυμαίνονται από 10 έως 45 kwh ανά διανυκτέρευση. Τους τουριστικούς μήνες η κατανάλωση ενέργειας είναι σε ευθεία συσχέτιση με τις αφίξεις. Ειδικά σε ότι αφορά στη κρουαζιέρα, όλες οι μελέτες συγκλίνουν στη πολύ υψηλή κατανάλωση ενέργειας και στη παραγωγή υψηλών ρύπων.

4) Υγρά Απόβλητα και διαχείρισή τους

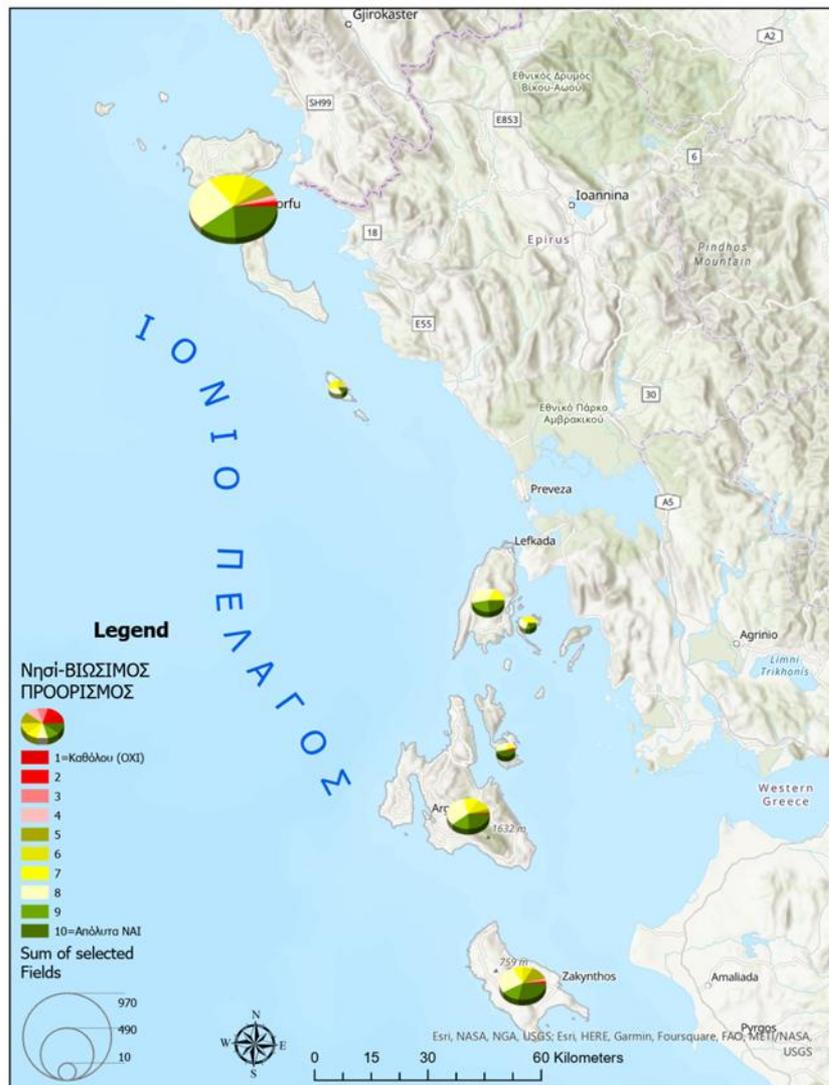
Η ποσότητα των υγρών αποβλήτων είναι ευθέως ανάλογη με τη χρήση νερού. Με βάση τη νομοθεσία, τα ξενοδοχεία που λειτουργούν εκτός οικισμού και εκτός περιοχών με δίκτυο υποχρεώνονται να κατασκευάσουν και να λειτουργούν μονάδα επεξεργασίας. Τα υπόλοιπα καταλύματα έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις με τις απλές κατοικίες που σημαίνει ότι εκτός οικισμού λειτουργούν με βόθρους.

5) Στερεά απόβλητα: Παραγωγή και διαχείριση

Με βάση την υπόθεση εργασίας ότι οι κάτοικοι παράγουν 1,4 κ. την ημέρα και οι τουρίστες 1,8, η ετήσια παραγωγή ΣΤΑ στην ΠΙΝ από τον τουρισμό εκτιμάται (2019) σε 51,7 εκατ. M³ (33,4% των συνολικών ΣΤΑ), εκ των οποίων το 50,0% στην Κέρκυρα και το 25,7% στη Ζάκυνθο.

ΧΑΡΤΗΣ: Νησιά της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων - βιώσιμοι προορισμοί

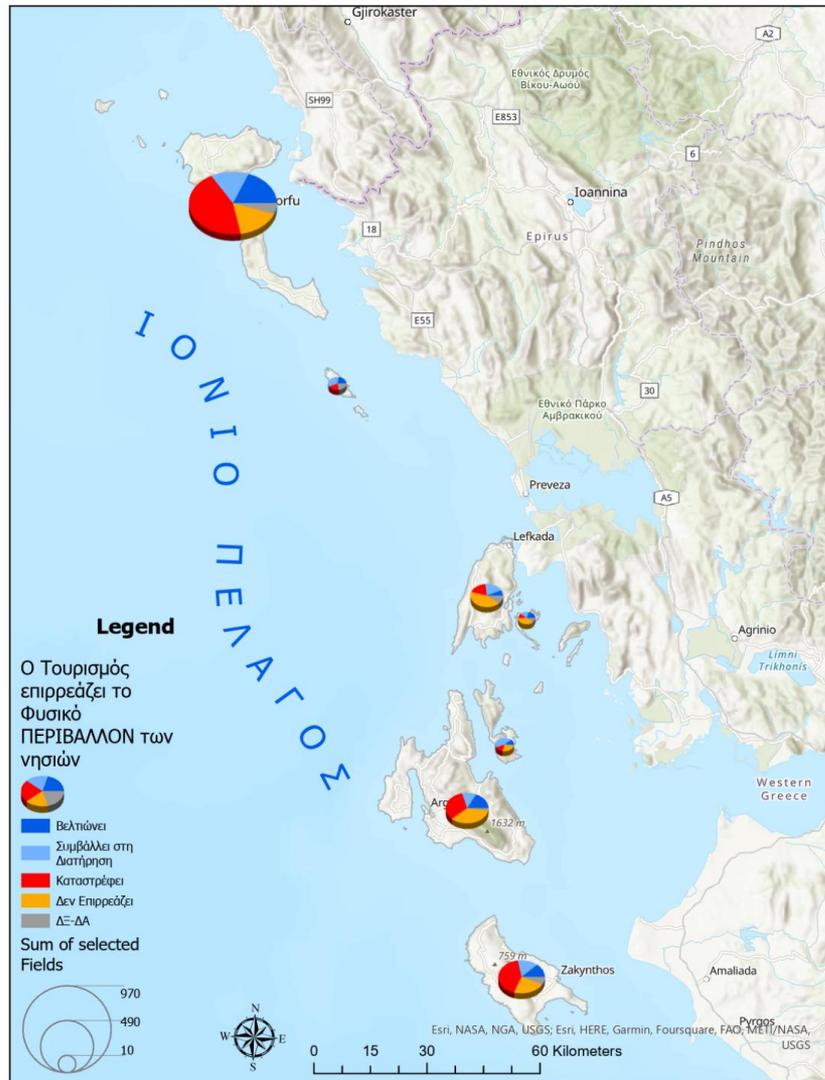
Πηγή: Έρευνα Κοινής Γνώμης στο πλαίσιο της Στρατηγικής Βιώσιμου Τουρισμού της ΠΙΝ από την εταιρεία ALCO (11/2023) - Δημιουργία χαρτών ΕΥΔ [M] I.N. (Μονόδο Α)

Οι απόψεις των πολιτών των Ιονίων Νήσων για τον τουρισμό αποτυπώθηκαν σε τηλεφωνική έρευνα κοινής γνώμης που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 2.000 ατόμων τον 11/2023.

Συνοπτικά έχουν ως εξής:

- ❖ Η γενικότερη αντίληψη των κατοίκων των Ιονίων Νησιών, είναι ότι **ζουν σε βιώσιμο προορισμό** (Ο μέσος όρος είναι υψηλός, 8 σε «10βάθμια» κλίμακα)
- ❖ Μόνο τρεις στους 10 εκτιμούν ότι υπάρχει σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης για το νησί τους.
- ❖ Ο βιωματικός λόγος **οφέλους / προβλημάτων** από τον τουρισμό, είναι **θετικός (2:1)**
 -Όλοι θεωρούν ότι ο τουρισμός αποδίδει οφέλη (83% μεγάλα).
 -Έξι στους δέκα αναγνωρίζουν ότι προκαλεί προβλήματα (26% μεγάλα).
- ❖ Σημαντικό είναι το γεγονός ότι τα **ευρύτερα κοινωνικά/τοπικά οφέλη** είναι **μεγαλύτερα** των **προσωπικών** και αντίστροφα τα ευρύτερα προβλήματα από τον τουρισμό είναι μάλλον πιο περιορισμένα έναντι των προσωπικών

ΧΑΡΤΗΣ: Με ποιόν τρόπο ο Τουρισμός επηρεάζει το Φυσικό Περιβάλλον ανά νησί της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

Πηγή: Έρευνα Κοινής Γνώμης στο πλαίσιο της Στρατηγικής Βιώσιμου Τουρισμού της Π.Ι.Ν από την εταιρεία ALCO (11/2023)- Δημιουργία χαρτών EYA I.N. (Μονάδα Α)

Πάντα σε επίπεδο γενικότερων αντιλήψεων, οι κάτοικοι των Ιονίων Νησιών:

- ❖ Εκτιμούν ότι ο τουρισμός λειτουργεί **θετικά** σε σχέση με την **ποιότητα ζωής** (45% βελτιώνει, 18% διατηρεί, 22% δεν επηρεάζει, 12% καταστρέφει).
- ❖ «Τριχάζονται» σε σχέση την επίδραση του τουρισμού στην **ταυτότητα** και το χαρακτήρα των νησιών (35% δεν επηρεάζει, 34% διατηρεί και βελτιώνει, 27% καταστρέφει).
- ❖ **Μοιράζονται** ανάμεσα στην αντίληψη ότι καταστρέφει το **περιβάλλον** (38%) και ότι δεν το επηρεάζει / το διατηρεί (42%).
- ❖ Θεωρούν ότι οδηγεί σε **άνοδο** του **κόστους ζωής** (μεγάλη 55% - μικρή 23% αύξηση)

Η σχέση / εξάρτηση κατοίκων των Ιονίων Νησιών και τουρισμού είναι έντονη (το 60% όσων είναι έως 54 ετών, εργάζεται στον τουριστικό τομέα). Όμως:

- ❖ το 41,0% των ερωτηθέντων εργαζομένων είναι «Λίγο-Καθόλου» ικανοποιημένο από την **αμοιβή**

Η δυσαρέσκεια αυξάνεται με τη μετάβαση προς νεότερες ηλικίες ή/και σε υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο

Σε ότι αφορά στη μακροχρόνια εξέλιξη του **κατά κεφαλή ΑΕΠ** της ΠΙΝ, το σημαντικότερο χαρακτηριστικό είναι ότι από την έναρξη της οικονομικής κρίσης το 2008 υπάρχει μια συνεχής υστέρηση σε σχέση με τον μέσο όρο της χώρας.

Παρότι ο τουρισμός είναι η **μοναδική δραστηριότητα που ανέκαμψε** τόσο γρήγορα και τόσο ισχυρά, ειδικά από το 2013 και μετά.

Με τη διασταυρωμένη ανάλυση στοιχείων, τίθενται σε αμφισβήτηση οι **ιδιαίτερα υψηλές πολλαπλασιαστικές επιδράσεις (2,2 ή και 2,5) του τουρισμού στο περιφερειακό ΑΕΠ (έως και 77% στο ΑΕΠ της ΠΙΝ)**

Η οικονομία της ΠΙΝ εμφανίζει τον υψηλότερο βαθμό εξάρτησης από τη τουριστική δραστηριότητα σε ότι αφορά **τον αριθμό των απασχολούμενων στις χαρακτηριστικές τουριστικές επιχειρήσεις (Π2)** με 52,2% (57,3% για τη Ζάκυνθο), όταν σε επίπεδο χώρας είναι 19,6%.

Κατά τη περίοδο 2008-19 καταγράφηκε τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό, μεγάλη αύξηση του τζίρου των τουριστικών επιχειρήσεων και ακόμη ταχύτερη αύξηση των απασχολούμενων, με συνακόλουθο τη μείωση της παραγωγικότητας των εργαζόμενων (**ακαθάριστη αξία παραγωγής ανά εργαζόμενο Π3**) μετά το 2012. Η ΠΙΝ παρουσιάζει μία από τις χαμηλότερες επιδόσεις της χώρας (τη χαμηλότερη για το 2015 και το 2021).

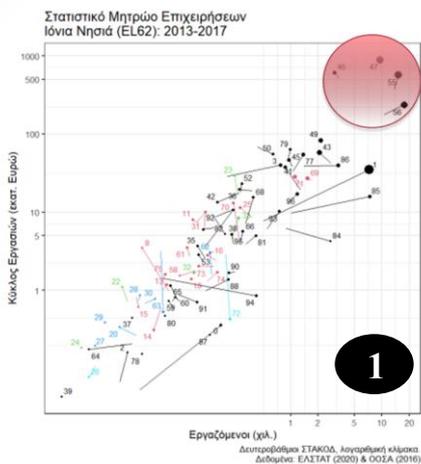
Στην ΠΙΝ (όπως και στη χώρα) λόγω της κρίσης, οι **επενδύσεις** σε απόλυτες τιμές υπέστησαν σοβαρή καθίζηση και στον τομέα του τουρισμού: από 204,4 εκατ.€ το 2008, σε 15,4 εκατ€ το 2021., ποσά εντελώς ανεπαρκή έστω και για τη συντήρηση των υπαρχουσών υποδομών.

Συμπερασματικά, η τουριστική δραστηριότητα (που αποτελεί μονοκαλλιέργεια για την ΠΙΝ) φαίνεται να έχει περιοριστεί στη δημιουργία μεγέθυνσης - με αύξηση των κλινών και των διανυκτερεύσεων, του ΑΕΠ και της απασχόλησης-...

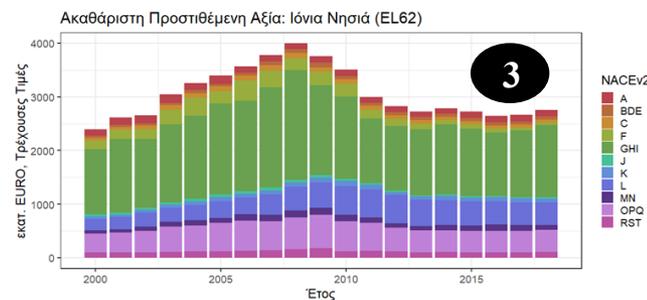
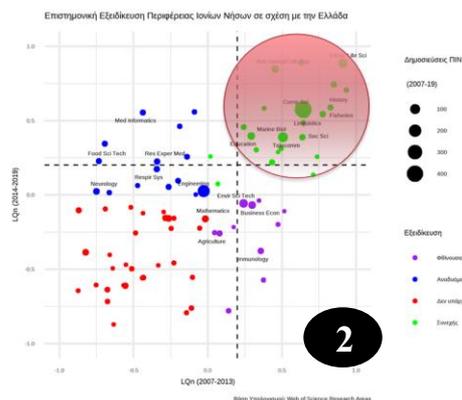
παρουσιάζοντας αδυναμία στη δημιουργία αλυσίδων αξίας με αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων και άλλων ποιοτικών μεταβολών (πχ. εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό, έρευνα και καινοτομίες).

Μια σειρά από διαρθρωτικές αδυναμίες, είχαν ως αποτέλεσμα τη καθήλωση της οικονομικής απόδοσης (χαμηλή δαπάνη) και τη διαρροή μεγάλου τμήματος των εσόδων καθώς και της προστιθέμενης αξίας εκτός της ΠΙΝ.

Η επίδραση του τουρισμού στην βιωσιμότητα της οικονομίας των Ιονίων Νησιών

Διάγραμμα 12 Εξέλιξη των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων.

1 Η περιφερειακή οικονομία των Ι.Ν. ως προς τους κύκλους εργασιών και την απασχόληση, στηρίζεται σε τέσσερις (4) κλάδους χαμηλής έντασης σε Έρευνα & Καινοτομία, μεταξύ των οποίων τα «Καταλύματα» και οι «Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης».

2 Η προσφορά γνώσης είναι σχετικά καλά συνδεδεμένη με την περιφερειακή οικονομία αλλά... είναι μικρή σε απόλυτες τιμές.

3 Παρόλα αυτά, πρόκειται για ένα ανθεκτικό στην οικονομική κρίση μοντέλο που δεν φαίνεται ν' αλλάζει... και ο κλάδος του τουρισμού (NACE GHI) παραμένει διαχρονικά η μοναδική ισχυρή εξειδίκευση...

Η επικαιροποιημένη Στρατηγική RIS επιδιώκει την:

- ❖ αξιοποίηση της γνώσης και της καινοτομίας (ενδογενούς και εισαγόμενης) και την
- ❖ εμπέδωση συνεργασιών μεταξύ των συντελεστών του περιφερειακού συστήματος καινοτομίας,

Όστε μέχρι το 2030 η Π.Ι.Ν., τηρώντας τις εθνικές και ευρωπαϊκές δεσμεύσεις για επίτευξη συνθηκών **αειφορίας** και **ανθεκτικότητας**) να έχει προσεγγίσει τα εξής:

Αναβάθμιση ως τουριστικός προορισμός – βελτίωση σε σχέση με το 2019

Ενίσχυση συνεισφοράς λοιπών τομέων προτεραιότητας (πλην τουρισμού)

Βελτίωση καινοτομικών επιδόσεων ΜΜΕ (καινοτόμες ΜμΕ σε προϊόν ή/και διαδικασία, καινοτόμες ΜμΕ σε οργάνωση ή/και μάρκετινγκ)

Η επίδραση του τουρισμού στη δημιουργία συνθηκών κοινωνικής δικαιοσύνης & συνοχής

Η δημογραφική εξέλιξη της Περιφέρειας έχει σχεδόν όλα τα χαρακτηριστικά μιας πολυνησιωτικής περιφέρειας: κατέγραψε μείωση του πληθυσμού από το 1950 μέχρι και τη δεκαετία του '80, σημείωσε μια μικρή αύξηση τις δύο επόμενες δεκαετίες και επέστρεψε σε μείωση μέσα στον 21^ο αιώνα... Παρά την τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών!

Δύο είναι οι **παράγοντες** που ερμηνεύουν τη μεταβολή του πληθυσμού: η φυσική κίνηση και η μετανάστευση.

Ήξε ότι αφορά τον **Δείκτη Φυσική Κίνηση / Πληθυσμό Π5** τις τελευταίες 2 δεκαετίες, εκτός από τη Ζάκυνθο, όλα τα υπόλοιπα νησιά έχουν επιδόσεις χειρότερες από αυτές της χώρας.

Σε ότι αφορά στη **μετανάστευση** στην ΠΙΝ μετά το 2010, η Ζάκυνθος καταγράφει αρνητικές μεταναστευτικές ροές (-2,58), η ΠΕ Κέρκυρας περίπου μηδενικές και οι ΠΕ Κεφαλληνίας-Ιθάκης και Λευκάδας θετικές, 2,14% και 5,21% αντίστοιχα.

Οι παραπάνω δημογραφικές εξελίξεις έχουν δημιουργήσει αρνητικές συνέπειες σε μια σειρά από **δείκτες** όπως γήρανσης, εξάρτησης, αντικατάστασης, ενώ σε ότι αφορά στο **προσδόκιμο ζωής Π8**, η ΠΙΝ με 81,4 κινείται ελαφρά πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (81,3) αλλά χαμηλότερα από πολλές ελληνικές περιφέρειες (2022).

Σε ότι αφορά δε στο **ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας (Π9)** η ΠΙΝ βρίσκεται με 13,9% σε καλό επίπεδο, σημαντικά κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (16,5%) και στη δεύτερη καλύτερη θέση της χώρας.

Σε ότι αφορά στο **ποσοστό του Ενεργού πληθυσμού – Π10** (του πληθυσμού μεταξύ 20 και 65 ετών) η ΠΙΝ με 60,1% όπως και το σύνολο της Ελλάδας βρίσκεται πολύ μακριά τόσο από τον μέσο όρο της ΕΕ (72,5%)

Τα Ιόνια υστερούν επίσης σε ότι αφορά στο **επίπεδο εκπαίδευσης**: μόλις 66,9% έχει ολοκληρώσει σπουδές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όταν το ποσοστό αυτό είναι 76,7 σε επίπεδο χώρας.

Όσον αφορά στον ευρωπαϊκό **Δείκτη Κοινωνικής Προόδου (2020)**, η ΠΙΝ βρίσκεται μαζί με τη πλειοψηφία των ελληνικών περιφερειών μεταξύ όσων έχουν χαμηλή επίδοση. Η μόνη καλή επίδοση αφορά στην ατομική ασφάλεια.

Συμπερασματικά, η τουριστική μεγέθυνση και ένταση που καταγράφεται για τουλάχιστον δύο δεκαετίες, δεν έχουν συμβάλει στον αναμενόμενο βαθμό, στην βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας στην ΠΙΝ.

Οι πιέσεις που ασκεί ο τουρισμός στον προορισμό

Έχουν πολλές ομοιότητες (και συχνά μεγαλύτερη ένταση) με αυτές που ασκεί ο μόνιμος πληθυσμός. Ο ισοδύναμος πληθυσμός από τις τουριστικές διανυκτερεύσεις αντιστοιχεί στο 37,1% του μόνιμου πληθυσμού της ΠΙΝ.

Α) Υδατικοί πόροι: η συνολική ετήσια **κατανάλωση πόσιμου νερού** υπολογίζεται σε 23,7 εκατ. m³ (2021). Εκτιμάται ότι ο τουρισμός συμβάλει στη κατανάλωση πόσιμου νερού από 37,0% στην Ιθάκη μέχρι 53,2% στην Κέρκυρα και 59,5% στη Ζάκυνθο. Το μεγαλύτερο πρόβλημα σε ποιότητα και ανεπάρκεια υδατικών πόρων φαίνεται ότι έχει η Ζάκυνθος και ακολουθεί η Κέρκυρα, ενώ τοπικά προβλήματα παρουσιάζονται στη Λευκάδα. Οι υδατικοί πόροι δεν απειλούνται μόνο από την έντονη απόληψη αλλά και από τη ρύπανση

Β) Εδαφος & Βιοποικιλότητα : ο τουρισμός προκαλεί **εντατικοποίηση της δόμησης** και την διασπείρει στο σύνολο της τουριστικής περιοχής. Στην τελευταία 20ετία, το ποσοστό των δομημένων εκτάσεων στην ΠΙΝ έχει αυξηθεί από 2,8% σε 5,2%. Εκτιμάται ότι η τουριστική δόμηση είναι υπεύθυνη για περίπου το 25% της συνολικής δόμησης των νησιών (Παζοί και Μεγανήσι υπερβαίνουν αισθητά το μ.ο.).

Η επιβάρυνση από δόμηση και οδικό δίκτυο, οδηγούν στον υψηλότερο της χώρας **κατακερματισμό των ενδιαιτημάτων** για την ΠΙΝ (35,7).

Σε ότι αφορά τον κίνδυνο **ερημοποίησης**, στις ΠΕ Ζακύνθου και Κεφαλληνίας καταγράφεται αρχή προβλήματος (ΕΕΑ, 2011).

Γ) Θαλάσσια ρύπανση - Γαλάζιες σημαίες : σε πρόσφατη ημερίδα (2023) παρουσιάστηκαν στοιχεία για αυξημένες πιέσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα μεταξύ των Ιόνιων Νησιών και της απέναντι ακτής. Στην ΠΙΝ έχουν απονεμηθεί ~43 **γαλάζιες σημαίες** (*)

Δ) Προστατευόμενες Περιοχές & Μικροί Νησιωτικοί Υγρότοποι: κυριότερες **προστατευόμενες περιοχές** είναι το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, ο Εθνικός Δρυμός του Αίνου κ.ά.. Όλες υφίστανται πιέσεις από την ξηρά, υδατοκαλλιέργειες και θαλάσσιο τουρισμό. Στην ΠΙΝ απαντώνται 51 σημαντικοί μικρο- νησιωτικοί υγρότοποι που χρήζουν προστασίας.

Ε) Τοπίο & Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους: στην ΠΙΝ καταγράφεται υψηλό επίπεδο **κατάτμησης τοπίων**.

ΣΤ) Ενέργεια – Ατμοσφαιρική Ρύπανση – Ποιότητα Αέρα : γενικά εκτιμάται ότι ο τουρισμός είναι υπεύθυνος για το 5%- 8% της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας και της παραγωγής **εκπομπών CO₂** και άλλων αερίων του θερμοκηπίου. Η εμπορική χρήση (περιλαμβάνει και την τουριστική) καταναλώνει τόσο στην Κέρκυρα, όσο και στη Ζάκυνθο πάνω από το 55% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας.

Ζ) Αστικό Τοπίο και Πολιτιστικοί Πόροι: ο **αστικός & μνημειακός πλούτος** δέχεται ισχυρή πίεση από τους επισκέπτες, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις δεν έχει τύχει κατάλληλης προστασίας και ανάδειξης και υποβαθμίζεται από κατασκευές που γίνονται στον ευρύτερο χώρο.

Συμπερασματικά, η αυξημένη πίεση από την αστική τουριστική επέκταση στη κατάτμηση του φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την αυξανόμενη δόμηση, τη κατανάλωση πόρων και τη παραγωγή αποβλήτων χωρίς την αντίστοιχη βελτίωση στη διαχείρισή τους, συμβάλουν στη μη βιώσιμη εξέλιξη της ΠΙΝ και ειδικά των τουριστικών χώρων της.

(*) σε 17 παραλίες της Κέρκυρας, 3 της Λευκάδας, 16 της Κεφαλληνίας, 1 στην Ιθάκη και 7 στη Ζάκυνθο.

Πηγή: [Πανεπιστήμιο Αιγαίου](#) (2024), Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν.

Η αξιολόγηση πραγματοποιείται σε δύο επίπεδα:

α. βιωσιμότητα της δραστηριότητας Εξετάζεται η θέση του προορισμού συνολικά -και των επιμέρους νησιών σε όποιο βαθμό επιτρέπουν τα δεδομένα- στον κύκλο ζωής

ΚΡΙΣΙΜΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ – ΧΑΡ/ΚΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΙΝ.:

- Η γενική παραδοχή είναι ότι και στην ΠΙΝ κυριαρχεί το προϊόν του «ήλιου και της θάλασσας», με χαμηλή αξιοποίηση του φυσικού, πολιτιστικού και παραγωγικού του κεφαλαίου, που συνεχώς υποβαθμίζεται από την αυξανόμενη πίεση – ΔΕΝ διαφοροποιείται από τα αντίστοιχα στην αγορά
- Η κυριαρχία της αγγλικής αγοράς είναι αδιαμφισβήτητη παρά την αύξηση των αφίξεων από τις χώρες της Α. Ευρώπης - Εξάρτηση από περιορισμένες αγορές.
- Οι τουρίστες που προσελκύει ο προορισμός γενικά δεν διακρίνονται για ειδικά ενδιαφέροντα και διάθεση πληρωμής για απόκτηση ανάλογων εμπειριών
- Με βάση έρευνα του ΙΤΕΠ (2023) το 39,2% των κρατήσεων πελατών στην ΠΙΝ γίνονται από ΤΟ όταν ο μ.ό. της χώρας είναι 23%. Επίσης, το 70,1% των ξενοδοχείων τη έχουν υπογράψει συμβόλαια commitment με μ.ο. χώρας το 48,5%.

β. επίδραση του τουρισμού στη βιωσιμότητα του προορισμού και κατ' επέκταση στην ευημερία των κατοίκων του . Το ερώτημα που τίθεται είναι αν ο προορισμός έγινε, εξ αιτίας του τουρισμού, αρκετά ελκυστικός για κατοίκους και νέες δραστηριότητες.

Τόσο ο δείκτης ανταγωνιστικότητας (RCI) όσο και ο δείκτης κοινωνικής προόδου (SPI) είναι ιδιαίτερα χαμηλοί, σε μια περιφέρεια όπου η κρίση ήταν λιγότερο αισθητή, αφού η ανάκαμψη της τουριστικής δραστηριότητας ξεκίνησε από το 2013 και ξεπέρασε τις προ τις κρίσης ροές.

Αυτό καταδεικνύει ότι η τουριστική ανάπτυξη με το υφιστάμενο μοντέλο δεν μπορεί να δώσει παρά μια **περιορισμένη μεγέθυνση**, όπως δείχνουν τα μεγέθη του ΑΕΠ και της απασχόλησης.

Όμως εφόσον η στήριξη της εξέλιξης αυτής βασίζεται αποκλειστικά στη μεγέθυνση των ροών, αυτό **καταδεικνύεται ως μη βιώσιμο**, δεδομένων των ορίων που θέτει το περιβάλλον με τους πόρους που διαθέτει, αλλά και η κοινωνία που αρχίζει να δυσανασχετεί στην υποβάθμιση της ποιότητας της εργασιακής και καθημερινής ζωής.

Η οικονομική απόδοση δεν μπορεί να καλυφθεί από τη συνεχιζόμενη αύξηση των αφίξεων και διανυκτερεύσεων, πιέζοντας ακόμη περισσότερο τους πόρους. **Κέρκυρα και Ζάκυνθος με μαζικό τουρισμό σε μεγάλης κλίμακας μονάδες, φαίνεται να δέχονται τις μεγαλύτερες πιέσεις, ενώ ακολουθεί η Λευκάδα όπου η μικρή κλίμακα και η μεγάλη διασπορά δημιουργούν παρόμοια προβλήματα.**

Με βάση την ανάλυση «μεγάλων δεδομένων» (big data) από τουριστικές πλατφόρμες (Tripadvisor, Booking, Airbnb κα)...

ΣΗΜ. η παράκτια ζώνη/χώρος υπολογίζεται σε «βάθος» 500 μ. από την ακτογραμμή

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ & ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

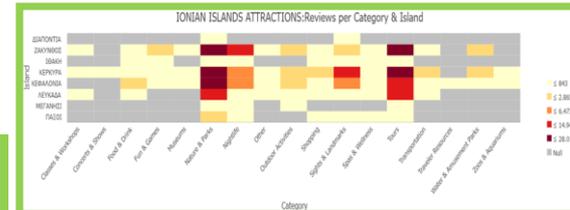

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΠΙΝ

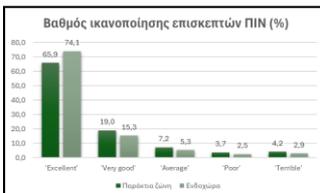
Όσον αφορά τη **διασπορά στο χώρο** των βασικών κατηγοριών επιχειρήσεων φιλοξενίας & εστίασης:

- Τα ξενοδοχεία κλπ καταλύματα είναι σαφώς επικεντρωμένα στην παράκτια ζώνη
- Τα εστιατόρια, εκτός από την ισχυρή παρουσία στον παράκτιο χώρο έχουν και μια σχετικά μεγαλύτερη παρουσία την ενδοχώρα, ενώ
- Η διασπορά των καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης (Airbnb) είναι αρκετά έντονη και στην ενδοχώρα, εκτός από τις πόλεις και την ακτογραμμή.

Όσον αφορά το **βαθμό ικανοποίησης** των επισκεπτών-τουριστών :

- στην εστίαση είναι μικρότερος στην παράκτια ζώνη από ότι στην ενδοχώρα (65,9% έναντι 74,1% «excellent» κ.ο.κ)
- στη δε φιλοξενία και ειδικότερα όσον αφορά στα «εμπορικά» καταλύματα της παράκτιας ζώνης, η ικανοποίηση των πελατών των «λοιπών καταλυμάτων» είναι μεγαλύτερη έναντι των ξενοδοχείων (69,1% έναντι 56,0% «εξαιρετικό κ.ο.κ.)

Όσον αφορά στα **Χωρικά Πρότυπα** κατανομής τουριστικής προσφοράς-ζήτησης παρατηρείται:

- ❖ στα «εμπορικά» καταλύματα, η ταύτιση των 2 προτύπων (σχεδόν απόλυτη στη Ζάκυνθο, μεγάλη σε Κέρκυρα & Λευκάδα & μικρότερη σε Κεφαλονιά), υποδηλώνει χωρική αλληλοπροσαρμογή με την πάροδο των ετών (εντονότερη στα πιο τουριστικά νησιά).
- ❖ στη «βραχυχρόνια μίσθωση», τα χωρικά πρότυπα δεν ταυτίζονται ιδιαίτερα, λόγω του «αυθόρμητου» τρόπου ανάπτυξης της (π.χ. Κέρκυρα)
- ❖ στα δε στοιχεία έλξης επισκεπτών, είτε οι εγκαταστάσεις φιλοξενίας «αξιοποιούν» ήδη υπάρχοντα στοιχεία έλξης, είτε τα δεύτερα «δημιουργούνται» σε περιοχές που προϋπάρχουν μονάδες φιλοξενίας.

Από τα **στοιχεία έλξης**, οι επισκέπτες (με βάση τις «κριτικές» τους) προτιμούν πρωτίστως τα «nature & parks» (39,0%==>31,0% για «παραλίες» κλπ) και δευτερευόντως τα «tours» (28,6%). Οι προτιμήσεις των επισκεπτών κατευθύνονται:

- της Ζακύνθου σε «nature & parks» και «tours» και ακολούθως σε «nightlife»
- της Κέρκυρας σε «nature & parks» και «tours» και ακολούθως σε «sights & landmarks»
- της Κεφαλονιάς σε «nature & parks» και «tours», όπως και της Λευκάδας αλλά με μικρότερη ένταση.

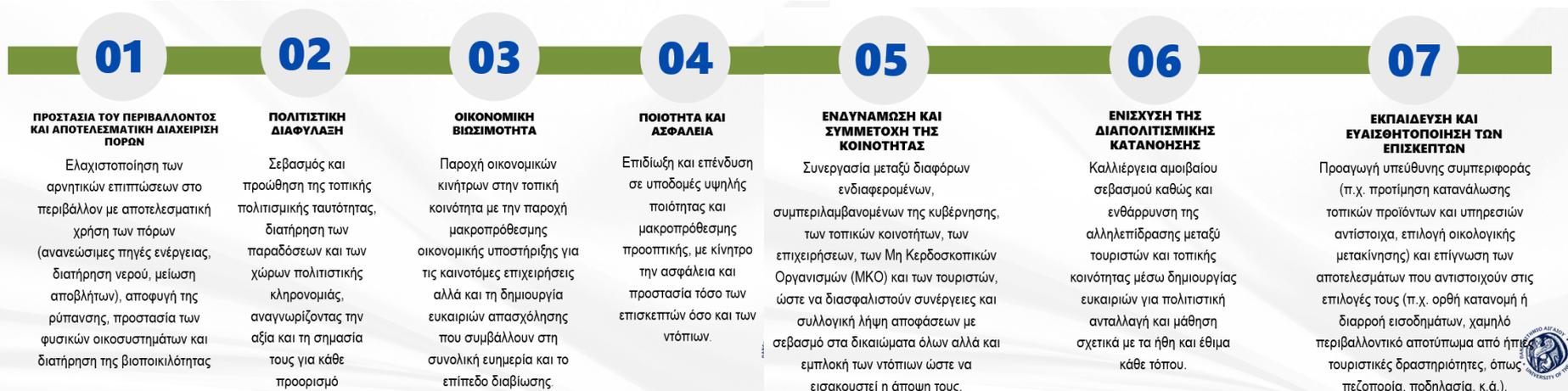

Γ. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη πλαισιώνεται από **πρότυπα**, που εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές τουρισμού και σε όλους τους τύπους προορισμών. Τα πρότυπα διασφαλίζουν ότι κάθε τομέας λειτουργεί με τρόπο περιβαλλοντικά υπεύθυνο, πολιτιστικά ευαίσθητο και οικονομικά βιώσιμο, δηλαδή με ένα καλύτερο αποτύπωμα.

Οι αρχές που διέπουν τα πρότυπα της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης οφείλουν να έχουν ολοκληρωμένη προσέγγιση και να συμπεριλαμβάνουν στο σχεδιασμό τους όλους τους εμπλεκόμενους, τοπικούς φορείς, επιχειρηματίες, κατοίκους και επισκέπτες.

Αρχές προτύπων βιώσιμης ανάπτυξης

Τα εναλλακτικά σενάρια έχουν τη συνήθως ακολουθούμενη λογική που ξεκινά από:

- ❖ τη συνέχιση της υπάρχουσας κατάστασης (business as usual),
- ❖ το σενάριο με περιορισμένες αλλαγές, που όμως αναμορφώνουν τον παραγωγικό κλάδο και τα παραγόμενα προϊόντα/υπηρεσίες (ακολουθώντας στη συγκεκριμένη περίπτωση τα ελάχιστα όρια συμμόρφωσης που προτείνει η ΕΕ)
- ❖ το σενάριο με περισσότερο εκτεταμένες αλλαγές, που προσπαθούν να αντιμετωπίσουν ζητήματα βιωσιμότητας και φέρουσας ικανότητας, όπως καταγράφηκαν με βάση τα δεδομένα και τη διαβούλευση.

02 Στόχος είναι η μετάβαση από μια **συνεχιζόμενη** δίχως κανόνες τουριστική **μεγέθυνση** (αύξηση όλων των μεγεθών, χωρίς να υπάρχουν οι ποιοτικές εκείνες αλλαγές που επιτρέπουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της βιωσιμότητας και της ανθεκτικότητας του τοπικού οικοσυστήματος) σε μια **μεταβολή δομικών χαρακτηριστικών** της τουριστικής δραστηριότητας που θα οδηγήσουν τους προορισμούς της ΠΙΝ σε μια **(πιο) βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη**, με έμφαση τη **βελτίωση του αποτυπώματος** της δραστηριότητας σε όλες τις πτυχές της.

Το σενάριο βρίσκεται πλησιέστερα στην προσέγγιση της Ε.Ε.(2023)

01 Βασίζεται κυρίως στην άποψη ότι η τουριστική **μεγέθυνση** θα πρέπει να συνεχίσει, βασισμένη στο τετράπτυχο:

- Αύξηση των προσφερόμενων κλινών
- Ενίσχυση του συστήματος προβολής του/των προορισμών
- Διατήρηση του ίδιου κυρίαρχου τουριστικού προϊόντος της ξεκούρασης – αναψυχής με επίκεντρο το «3S»,
- Διατήρηση του μαζικού χαρακτήρα του τουρισμού

Η συνέχιση αυτής της τάσης αυξάνει τα προβλήματα

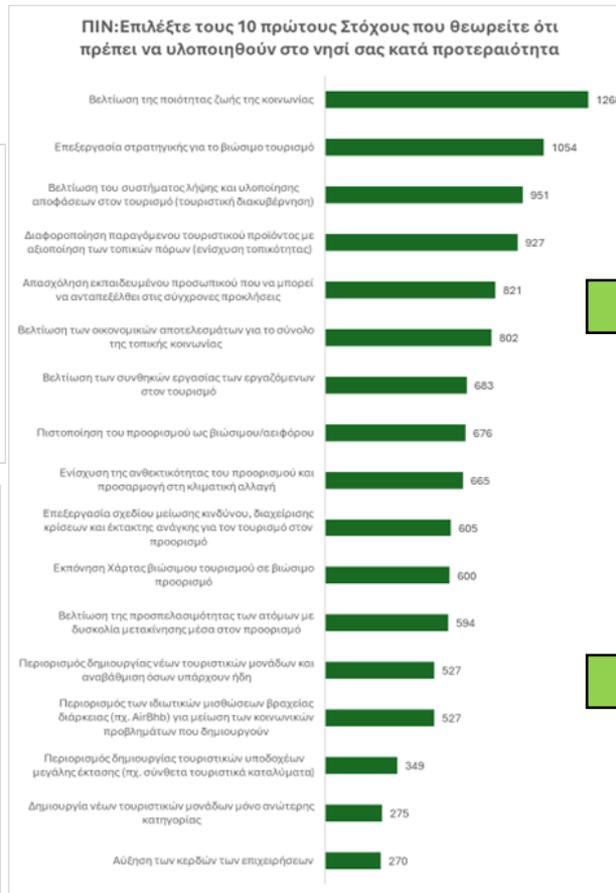
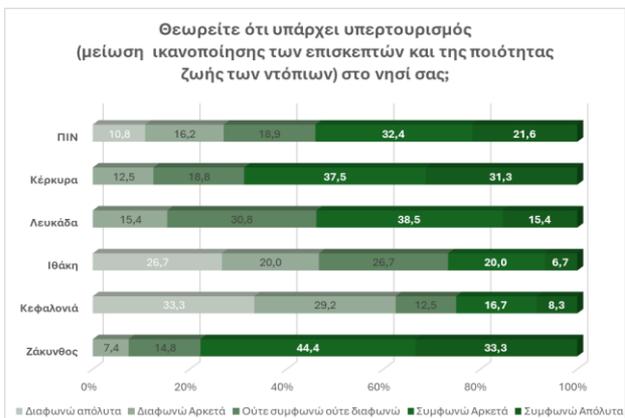
03 Κύριος στόχος είναι να γίνουν τα νησιά του Ιονίου ελκυστικά για κατοικία και επιχειρηματικότητα **365 μέρες το χρόνο**, αντιμετωπίζοντας το πρόβλημα της μεγάλης εποχικότητας που δημιουργεί έντονα προβλήματα στις τοπικές κοινωνίες, με παράλληλη αντιμετώπιση επιπτώσεων σε προορισμούς και πιέσεων στη φέρουσα ικανότητα

Η προσέγγιση είναι πλησιέστερα στις απόψεις του UNWTO και **ενισχύει περαιτέρω τις προτάσεις που θα συμβάλουν στη βελτίωση της βιωσιμότητας των νησιών**

Η πρώτη φάση της διαβούλευσης, έγινε με ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο που στάλθηκε σε 90 φορείς του τουρισμού της ΠΙΝ τον Οκτώβριο 2023 και τα ερωτηματολόγια συλλέχθηκαν τη περίοδο Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου ...Ανταποκρίθηκαν 30 φορείς.

Η δεύτερη φάση έγινε με δια ζώσης διαβούλευση που οργανώθηκε από την ΕΥΔ της ΠΙΝ στις έδρες των 5 Περιφερειακών Ενοτήτων τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2024:

Συνολικά καταγράφηκαν

ότι παρακολούθησαν **150 άτομα**, τα οποία συμπλήρωσαν 111 ερωτηματολόγια.

- Ζάκυνθος, 30 Ιανουαρίου, 35 άτομα, 27 ερωτηματολόγια
- Κεφαλλονιά, 1 Φεβρουαρίου, 24 άτομα, 24 ερωτηματολόγια
- Ιθάκη, 2 Φεβρουαρίου, 17 άτομα, 15 ερωτηματολόγια
- Λευκάδα, 5 Φεβρουαρίου, 23 άτομα, 13 ερωτηματολόγια
- Κέρκυρα, 7 Φεβρουαρίου, 49 άτομα, 32 ερωτηματολόγια

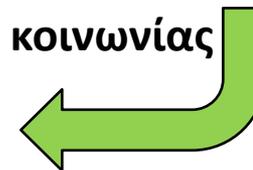

Από τα αποτελέσματα της διαβούλευσης, διαπιστώνεται η πρόθεση για διαφοροποίηση από τη σημερινή κατάσταση και τάση του τουρισμού, με γρήγορα βήματα, που θα οδηγήσουν τον τουρισμό σε μια πιο βιώσιμη κατάσταση, γεγονός που θα συμβάλλει ουσιαστικά στη βελτίωση της ευημερίας και ευζωίας όλων. Αυτό σημαίνει ότι το 2^ο σενάριο αποτελεί την ελάχιστη βάση πάνω στην οποία προτείνεται να βαδίσει η Π.Ι.Ν., ενσωματώνοντας αρκετά στοιχεία του 3^{ου} σεναρίου.

Απεικόνιση προτεραιοτήτων με βάση τις επιλογές των συμμετεχόντων στη διαβούλευση:

- 1.Βελτίωση της ποιότητας ζωής της κοινωνίας
- 2.Επεξεργασία στρατηγικής για το βιώσιμο τουρισμό
- 3.Βελτίωση του συστήματος λήψης και υλοποίησης αποφάσεων στον τουρισμό (τουριστική διακυβέρνηση)
- 4.Διαφοροποίηση παραγόμενου τουριστικού προϊόντος με αξιοποίηση των τοπικών πόρων (ενίσχυση τοπικότητας)
5. Απασχόληση εκπαιδευμένου προσωπικού που να μπορεί να ανταπεξέλθει στις σύγχρονες προκλήσεις
6. Βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων για το σύνολο της τοπικής κοινωνίας

ΟΡΑΜΑ: «Βιώσιμος τουρισμός για Βιώσιμα Ιόνια Νησιά»

δηλαδή βελτίωση των δεικτών τόσο του αποτυπώματος του τουρισμού, όσο και της βιωσιμότητας του προορισμού (κάτω από τα όρια της φέρουσας ικανότητας)...

Κρίσιμο τμήμα της όλης στρατηγικής είναι η μετάβαση της ΠΙΝ από το γραμμικό στο **κυκλικό μοντέλο** οικονομικής-τουριστικής ανάπτυξης, όπου η αξία των προϊόντων, των υλικών και των πόρων παραμένει στην οικονομία όσο το δυνατόν περισσότερο και η παραγωγή αποβλήτων περιορίζεται στο ελάχιστο.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η **συμμετοχή και η δέσμευση** των ενδιαφερόμενων μερών (δημόσια διοίκηση, επιστημονική κοινότητα και οικονομικών, κοινωνικών και παραγωγικών παραγόντων).

Με βάση τα παραπάνω, ως **στρατηγικοί στόχοι** προτείνονται:

1. Δημιουργία συστήματος διακυβέρνησης με συμμετοχικό σχεδιασμό που να βασίζεται πάνω σε δεδομένα.
2. Έλεγχος της τουριστικής μεγέθυνσης και βελτίωση του συνολικού της αποτυπώματος.
3. Βελτίωση επιπέδου βιωσιμότητας & συνθηκών ανθεκτικότητας των νησιών μέσα από τη μετατροπή της οικονομίας από μια «γραμμική τουριστική μεγέθυνση» σε «κυκλική, βιώσιμη οικονομία».
4. Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος με αξιοποίηση τοπικού φυσικού, πολιτιστικού και παραγωγικού κεφαλαίου με αξιοποίηση εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού, ώστε να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία.
5. Βελτίωση της ελκυστικότητας για την εγκατάσταση δραστηριοτήτων εκτός τουρισμού και για διαφοροποίηση της οικονομίας με υιοθέτηση στρατηγικής ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών βασισμένων στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων και της υπάρχουσας παραγωγικής παράδοσης.
6. Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων (βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας, ηχορύπανση, τοπίο, υποδομές και παρεχόμενες υπηρεσίες, δημόσιοι χώροι, παραλίες κλπ)
7. (Επανα)δημιουργία ταυτότητας των νησιών βασισμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους με στοχευμένες ενέργειες προώθησης & προβολής.

Ομαδοποίηση δράσεων σε τέσσερις άξονες:

Βελτίωση του συστήματος τουριστικής διακυβέρνησης

Η μετάβαση από τη τουριστική μεγέθυνση στη τουριστική βιώσιμη ανάπτυξη, που θα βασίζεται στην ανάδειξη της ταυτότητας του προορισμού και παράλληλα στη μείωση του αποτυπώματος της τουριστικής δραστηριότητας, προϋποθέτει τόσο την εντατική ενασχόληση με το αντικείμενο της διαχείρισης, όσο και την αλλαγή της πολιτικής προβολής μέσα από δράσεις οικοδόμησης ικανοτήτων .

Μία δομή (DMMO/ΦΔΠΠ) που θα αναγνωρίζει όλα τα στάδια παραγωγής και διάθεσης του τουριστικού προϊόντος και θα έχει σαφή εικόνα της κατάστασης τόσο του προορισμού, όσο και των αγορών, θεωρείται αναγκαία. Γιατί η αδυναμία διάκρισης του προορισμού από τους ανταγωνιστικούς του, τον οδηγεί «στην επιλογή» της διαφοροποίησης μέσω των χαμηλών τιμών.

-Στη περίπτωση της ΠΙΝ και με δεδομένο τον πολυ-νησιωτικό χαρακτήρα της που έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν διακριτοί προορισμοί, θεωρείται ότι θα ήταν προτιμότερο να δημιουργηθούν ξεχωριστοί ΦΔΠΠ ανά ΠΕ και ένα κεντρικό Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού, που να τροφοδοτεί με δεδομένα το σύνολο της Περιφέρειας.

Βελτίωση υποδομών και παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς με έμφαση στις πράσινες υποδομές και τη κυκλική οικονομία

Οι παρεχόμενες υποδομές και υπηρεσίες από δημόσιους φορείς υπολείπονται τόσο σε ότι αφορά τις ανάγκες του τουριστικού τομέα για τη παραγωγή ενός ποιοτικού «προϊόντος», όσο και σε ότι αφορά τις ανάγκες των πολιτών για υψηλή ποιότητα ζωής. Καθώς ο τουρισμός συμβάλει στην αστικοποίηση και στην αύξηση της ευαλωτότητας των περιοχών, θα πρέπει να υπάρξει άμεσα ενεργοποίηση του ΠΕΣΠΚΑ, που σε ότι αφορά στον τουρισμό, προβλέπει:

Την προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού με στόχο τη διεύρυνση της αιχμής της τουριστικής περιόδου

Την εξοικονόμηση ενέργειας και νερού στις τουριστικές εγκαταστάσεις

Τα σχέδια υποδομών και περιβαλλοντικού σχεδιασμού θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις αρχές της κυκλικής οικονομίας, για τη βιώσιμη χρήση και διαχείριση πόρων, προϊόντων και αποβλήτων.

-Πέραν του εθνικού σχεδιασμού είναι αναγκαία η κατάρτιση και τοπικών σχεδίων για την κυκλική οικονομία, με στοχευμένη τοπική στρατηγική για την κυκλικότητα.

Ομαδοποίηση δράσεων σε τέσσερις άξονες:

Βελτίωση και διαφοροποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τις Επιχειρήσεις με έμφαση στην ψηφιακή, πράσινη - βιώσιμη μετάβαση & τη κυκλική οικονομία

Αναφέρεται κυρίως σε δύο άξονες παρεμβάσεων:

-σε παρεμβάσεις για τη βελτίωση του αποτυπώματος της δραστηριότητας των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε ότι αφορά στον προορισμό

-σε παρεμβάσεις για τη βελτίωση της ικανοποίησης των τουριστών

Η προσέγγιση της «Υπεύθυνης Επιχείρησης» (μπορεί να καλύψει και τους δύο στόχους, μέσω της συνδυασμένης:

- βελτίωσης του συστήματος (πρακτικών) διαχείρισης της επιχείρησης (συμπεριλαμβανόμενης και της ψηφιοποίησης)
- βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών για ικανοποίηση πελατών (συμπεριλαμβανόμενων και δράσεων βελτίωσης της προσβασιμότητας)
- βελτίωσης των συνθηκών εργασίας και υγιεινής, της εκπαίδευσης αλλά και αμοιβής των εργαζόμενων
- βελτίωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της επιχείρησης, «πράσινη» πιστοποίηση
- βελτίωσης των σχέσεων της επιχείρησης με άλλες επιχειρήσεις της περιοχής (προμήθεια τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών και ανταλλαγής τεχνογνωσίας).

Η εκκίνηση διαδικασιών για τη κατάρτιση **συστήματος υπευθυνότητας** θα δημιουργήσει μια δυναμική για την αυτό-βελτίωση των επιχειρήσεων.

Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με την αξιοποίηση των φυσικών, πολιτιστικών και παραγωγικών πόρων των νησιών

Ο τρόπος με τον οποίο ο τουρίστας αναζητεί την ικανοποίηση από το ταξίδι κυμαίνεται από τον τουρισμό **ξεκούρασης & αναψυχής** (χωρίς ιδιαίτερη διάθεση γνωριμίας με τον προορισμό) , **μέχρι τον τουρισμό ευεξίας & εμπειρίας** (όπου ο επισκέπτης θέλει να αναζωογονηθεί είτε γνωρίζοντας τον τόπο και τα χαρακτηριστικά του, είτε μαθαίνοντας για τις συνήθειες της τοπικής κοινότητας)

Πρόσφατη έρευνα (2024) δείχνει ότι δραστηριότητες που θα δοκιμάσουν στην Ευρώπη όταν θα την επισκεφθούν οι κάτοικοι μακρινών χωρών, σχετίζονται με τον πολιτισμό και τη γαστρονομία, το «αργό ταξίδι», τα φυσικά τοπία και στην 6^η θέση η ξεκούραση στη παραλία.

Σε ότι δε αφορά στα βασικά κριτήρια επιλογής του προορισμού, αυτά είναι η ασφάλεια, η ποιότητα των υποδομών, τα πασίγνωστα τοπωνύμια και οικονομικά προσιτές εμπειρίες.

Στην ΠΙΝ ο προσδιορισμός και η ανάδειξη της ταυτότητας των προορισμών σε όλες τις διαστάσεις της είναι το ζητούμενο, με έμφαση σε αυτά που θεωρούνται ορόσημα με διεθνή κατά προτίμηση, αναγνωρισιμότητα. Η επιλογή συγκεκριμένων θεματικών προϊόντων που θα συμβάλουν είτε στην ανάπτυξη του τουρισμού ευεξίας, είτε για ειδικές – θεματικές εμπειρίες, πρέπει να διερευνηθούν .

Επομένως, **σημαντική θεωρείται η προώθηση της εξωστρέφειας και της προώθησης άλλων επιμέρους στόχων μέσα από στοχευμένες δράσεις τουριστικής προβολής** (μέσω και του συστήματος διακυβέρνησης)

Παρουσίαση δράσεων σε τέσσερις άξονες:

Α/Α	Τίτλος Έργου	Φορέας Υλοποίησης	Ενδεικτικός Π/Υ (€)	Περιοχή Εφαρμογής			Πληροφορίες-Σχόλια
				Αστικός Χώρος	Παράκτιος Χώρος	Ενδοχώρα	
Άξονας 1 «Βελτίωση συστήματος Τουριστικής Διακυβέρνησης»			5.200.000,00 €				
1	Σύσταση Οργανισμού (ών) Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού (DMMO)	Α.Ο. Οργανισμών Τ.Α. ή Αναπτυξιακή Α.Ε. Ο.Τ.Α	1.500.000,00 €				Ο Οργανισμός λειτουργεί (σύμφωνα με το Ν.4875/2021 στο πλαίσιο Α.Ο. Οργανισμών Τ.Α. ή Αναπτυξιακών Α.Ε. Ο.Τ.Α.) σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας/Προορισμού ή εναλλακτικά καλύπτει το σύνολο της Περιφέρειας με δυνατότητα δημιουργίας παραρτημάτων σε κύριους προορισμούς/ΠΕ. Συμπληρωματικότητα με δράση Υπ. Τουρισμού
2	Δημιουργία Παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού (β.τ.)	ΠΙΝ σε σύμπραξη με ΟΤΑ, Επαγγελματικούς Φορείς	1.000.000,00 €				Ενιαία δομή σε επίπεδο Περιφέρειας για την εκτίμηση παραμέτρων βιωσιμότητας τουρισμού (περιλαμβανομένων στοιχείων της Φέρουσας Ικανότητας προορισμού). Συμπληρωματικότητα με δράση Υπ. Τουρισμού
3	Έργα έρευνας και καινοτομίας για το βιώσιμο τουρισμό (β.τ.)	Ερευνητικοί φορείς σε συνεργασία με επαγγελμ.φορείς τουρισμού	1.200.000,00 €				Δημιουργία "ανοικτών" εργαλείων διακυβέρνησης σε πεδία όπως η ανάλυση big data, η αειφορία των επιχειρήσεων, η φέρουσα ικανότητα και ο υπερτουρισμός κλπ
4	Ευαισθητοποίηση, ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, δικτύωση σε θέματα στρατηγικής προσέγγισης του β.τ. Βραβεία έξυπνης & βιώσιμης διαχείρισης προορισμού	ΠΙΝ, ΟΤΑ, Επαγγ.φορείς, DMO's	1.500.000,00 €				Δραστηριότητες ευαισθητοποίησης για τον βιώσιμο τουρισμό, δικτύωση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τον έξυπνο τουρισμό, τον πολιτισμό και την κληρονομιά, τη βιωσιμότητα, την καινοτομία και την προσαρμοστικότητα. Ενθάρρυνση και υποστήριξη προορισμών στην ανάπτυξη μοντέλων τοπικής τουριστικής διακυβέρνησής τους μέσω χορήγησης βραβείων

Πηγές:

- Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2024), Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν.
- Συμβούλιο Ε.Ε. (2022), Ευρωπαϊκό θεματολόγιο (Agenda) για τον τουρισμό με ορίζοντα το 2030
- Π.Ι.Ν. (2022), Περιφερειακή διάσταση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΙΝ & Πρόγραμμα Ι.Ν. 2021-2027

Παρουσίαση δράσεων σε τέσσερις άξονες:

Α/Α	Τίτλος Έργου	Φορέας Υλοποίησης	Ενδεικτικός Π/Υ (€)	Περιοχή Εφαρμογής			Πληροφορίες-Σχόλια
				Αστικός Χώρος	Παράκτιος Χώρος	Ενδοχώρα	
Άξονας 2 «Παρεμβάσεις για τη Βελτίωση των Παρεχόμενων Υποδομών και Υπηρεσιών από τους Δημόσιους Φορείς με Έμφαση στις Πράσινες Υποδομές»			37.000.000,00 €				
5	Παρεμβάσεις για την αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση δημόσιων χώρων σε αστικές και ημιαστικές-τουριστικές περιοχές	ΠΙΝ, ΟΤΑ	5.000.000,00 €				Ενδεικτικά: αστικοί και περιαστικοί κοινωφελείς υπαίθριοι χώροι, πάρκα, κήποι, «Πράσινοι διάδρομοι», καθώς και "γαλάζιες υποδομές" (διαμόρφωση/ανάπλαση παραλιακού μετώπου) κλπ. Προτεραιότητα σε οικισμούς με έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη.
6	Παρεμβάσεις Βελτίωσης Προσβασιμότητας σε Χώρους Πολιτισμού και Περιοχές Τουριστικού Ενδιαφέροντος	ΠΙΝ, ΟΤΑ, Υπ. Πολιτισμού	3.000.000,00 €				Παρεμβάσεις μικρής κλίμακας για προσβάσιμα μνημεία, χώρους πολιτισμού, τουριστικά τοπία, παραλίες κα., από ΑμεΑ Προτεραιότητα σε σημεία συμφόρησης
7	Βελτίωση κινητικότητας με την αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών	ΟΤΑ, Φορείς Συγκοινωνιών	5.000.000,00 €				Βελτίωση κινητικότητας μέσω κυκλοφοριακών συστημάτων & ρυθμίσεων, χώρων στάθμευσης, "έξυπνων" συστημάτων ενημέρωσης κλπ. Προτεραιότητα αποτελούν οι αστικές & τουριστικές περιοχές με συνθήκες συμφόρησης.
8	Υποστήριξη πράσινης μετάβασης του Θαλάσσιου Τουρισμού	Υπ. Ναυτιλίας, Οργανισμοί Λιμένων, Λιμενικά Ταμεία, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ με σχετική αρμοδιότητα	5.000.000,00 €				Υποστήριξη της αειφόρου ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού (σκαφών αναψυχής, κρουαζιέρας, κλπ) με μετάβαση της δραστηριότητας σε μια πιο φιλική προς το περιβάλλον κατάσταση. Ενδεικτικά: πράσινη αναβάθμιση/δικτύωση τουριστικών αγκυροβολίων, δημιουργία καταδυτικών πάρκων αναψυχής - φυσικών μουσείων θαλάσσιων οικοσυστημάτων, θαλάσσιου αθλητισμού, οργανωμένων τουριστικών διαδρομών κρουαζιέρας (με έμφαση στη ναυτική, πολιτιστική και ιστορική σημασία των λιμενικών προορισμών) για μείωση συνωστισμού (cluster κρουαζιέρας), κλπ

Πηγές:

Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2024), Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν.

Συμβούλιο Ε.Ε. (2022), Ευρωπαϊκό θεματολόγιο (Agenda) για τον τουρισμό με ορίζοντα το 2030

Π.Ι.Ν. (2022), Περιφερειακή διάσταση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΙΝ & Πρόγραμμα Ι.Ν. 2021-2027

Παρουσίαση δράσεων σε τέσσερις άξονες:

Α/Α	Τίτλος Έργου	Φορέας Υλοποίησης	Ενδεικτικός Π/Υ (€)	Περιοχή Εφαρμογής			Πληροφορίες-Σχόλια
				Αστικός Χώρος	Παράκτιος Χώρος	Ενδοχώρα	
Άξονας 2 «Παρεμβάσεις για τη Βελτίωση των Παρεχόμενων Υποδομών και Υπηρεσιών από τους Δημόσιους Φορείς με Έμφαση στις Πράσινες Υποδομές»							
9	Δράσεις για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των προορισμών, την παρακολούθηση και το μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής κα φυσικών κινδύνων	ΠΙΝ, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ με σχετική αρμοδιότητα	5.000.000,00 €				Παρεμβάσεις για το μετριασμό της διάβρωσης ακτών, των πλημμυρικών φαινομένων, την πυροπροστασία κα κινδύνους (σεισμοί, θαλάσσια ρύπανση). Σχέδια διαχείρισης κινδύνου σε περιοχές και σημεία τουριστικής και αστικής συμμόρφωσης. "Ψηφιακή ακτογραμμή": πλατφόρμα παρακολούθησης και ενημέρωσης σε θέματα διαχείρισης του παράκτιου/θαλάσσιου χώρου (επιπτώσεις κλιματικής αλλαγής, περιβαλλοντικοί & πολιτιστικοί πόροι, δραστηριότητες, σχέδια διαχείρισης & προστασίας κλπ) Προτεραιότητα στον παράκτιο χώρο
10	Βελτίωση ικανότητας προορισμών για τη διαχείριση & τις υποδομές Ύδρευσης – Αποχέτευσης	ΟΤΑ, ΔΕΥΑ	8.000.000,00 €				Σχέδια διαχείρισης και ασφάλειας νερού, αναβάθμιση των συστημάτων ελέγχου ποιότητας και διαρροών πόσιμου νερού, δίκτυο δημόσιων κρηνών, εμπλουτισμός υδροφόρου ορίζοντα κλπ με βάση την "ολιστική προσέγγιση" και λαμβάνοντας υπόψη τους αντίστοιχους περιορισμούς σε επίπεδο προορισμού
11	Βελτίωση ικανότητας προορισμών για τη διαχείριση & τις υποδομές Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων	ΟΤΑ, ΦΟΣΔΑ	6.000.000,00 €				Συστηματική εφαρμογή συστημάτων ανακύκλωσης, προώθηση της εναλλακτικής διαχείρισης οικιακών απορριμμάτων, συστήματα κομποστοποίησης, "Κυκλική" οικονομία

Πηγές:

Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2024), Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν.
 Συμβούλιο Ε.Ε. (2022), Ευρωπαϊκό θεματολόγιο (Agenda) για τον τουρισμό με ορίζοντα το 2030
 Π.Ι.Ν. (2022), Περιφερειακή διάσταση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΙΝ & Πρόγραμμα Ι.Ν. 2021-2027

Παρουσίαση δράσεων σε τέσσερις άξονες:

Άξονας 3 «Βελτίωση & διαφοροποίηση των Παρεχόμενων Υπηρεσιών από τις Επιχειρήσεις» με έμφαση στην ψηφιακή, πράσινη - βιώσιμη μετάβαση & τη κυκλική οικονομία							18.000.000,00 €
12	Δημιουργία Cluster βιώσιμων -ποιοτικών Επιχειρήσεων - IQNET	Επιμελητήρια, Σύλλογοι Επαγγελματιών, ΠΤΑ ΠΙΝ,ΤΜΜΕ κα	500.000,00 €				Δημιουργία «συστάδας (cluster) επιχειρήσεων» στη βάση ενός κοινά αποδεκτού Συμφώνου Τοπικής Ποιότητας & Υπευθυνότητας για την υποστήριξη και προώθηση του τουρισμού και των συμπληρωματικών δραστηριοτήτων.
13	Αναβάθμιση Δεξιοτήτων Επαγγελματιών - Απασχολούμενων, ανέργων για στήριξη της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας	ΔΥΠΑ, Επιμελητήρια	1.500.000,00 €				Ενδεικτικά: θέσπιση μαθημάτων ταχείας κατάρτισης, προγραμμάτων μαθητείας και συνδυασμένων μοντέλων για εργαζόμενους, ανέργους και άτομα που αναζητούν εργασία. Μπορεί να υλοποιηθεί και στο πλαίσιο τοπικού συμφώνου δεξιοτήτων στον τουρισμό (ΕΕ Agenda 2030). Έμφαση στους τομείς του βιώσιμου τουρισμού και της γαλάζιας οικονομίας
14	Δημιουργία δικτύου επιχειρηματικότητας για την Υποστήριξη και Διασύνδεση Επιχειρήσεων Τουρισμού, Πολιτισμού και Αγοροδιατροφής	Επιμελητήρια, Σύλλογοι Επαγγελματιών, ΠΤΑ ΠΙΝ,ΤΜΜΕ κ.ά.	1.000.000,00 €				Δημιουργία «συστάδας (cluster)» επιχειρήσεων» για την προώθηση της συνεργασίας Επιχειρήσεων Τουρισμού, Πολιτισμού και Αγοροδιατροφής με σκοπό την αναβάθμιση των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών
15	Τεκμηρίωση της Αυθεντικότητας των Προϊόντων των Ιονίων Νήσων	ΠΙΝ	1.000.000,00 €				Ολοκληρωμένο σύστημα ψηφιακής καταγραφής των σταδίων παραγωγής του τοπικού προϊόντος, από την πρώτη ύλη μέχρι το τελικό προϊόν διατροφής, συμπεριλαμβανομένων όλων των πληροφοριών που είναι κρίσιμες για την προέλευση.

Πηγές:

[Πανεπιστήμιο Αιγαίου](#) (2024),Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν.

[Συμβούλιο Ε.Ε.](#) (2022), Ευρωπαϊκό θεματολόγιο (Agenda) για τον τουρισμό με ορίζοντα το 2030

[Π.Ι.Ν.](#) (2022), Περιφερειακή διάσταση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΙΝ & Πρόγραμμα Ι.Ν. 2021-2027

Παρουσίαση δράσεων σε τέσσερις άξονες:

Α/Α	Τίτλος Έργου	Φορέας Υλοποίησης	Ενδεικτικός Π/Υ (€)	Περιοχή Εφαρμογής			Πληροφορίες-Σχόλια
				Αστικός Χώρος	Παράκτιος Χώρος	Ενδοχώρα	
16	Ενισχύσεις σε Τουριστικές Επιχειρήσεις για μετατροπή τους σε υπεύθυνες επιχειρήσεις	ΠΙΝ, Ενδιάμεσος Φορέας	7.000.000,00 €				Η δράση υλοποιείται είτε συνολικά με τη μορφή της "υπεύθυνης επιχείρησης", είτε (για διαχειριστικούς λόγους) τμηματικά, όπως οι παρακάτω υπο-δράσεις
	Κατάρτιση συστήματος υπευθυνότητας τουριστικών επιχειρήσεων και προορισμών						Προαπαιτούμενη υπο- δράση για τις "υπεύθυνες επιχειρήσεις"
	Ενισχύσεις σε Τουριστικές ΜΜΕ για μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος (απόβλητα τροφίμων/γενικά απόβλητα, απόδοση νερού/ενέργειας και ρύπανση).						
	Ενισχύσεις σε Τουριστικές ΜΜΕ για να συμμετάσχουν σε φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές και συστήματα						Πράσινη πιστοποίηση ΤΜΜΕ με βάση συστήματα και σήματα όπως EMAS, οικολογικό σήμα ΕΕ κ.ά.
	Ενίσχυση τουριστικών ΜΜΕ για την αποτελεσματική χρήση ψηφιακών εργαλείων στη διαχείριση πόρων, σε εσωτερικές διαδικασίες εργασίας, στην παροχή ή/και ανάπτυξη υπηρεσιών						"Ευφυής τουριστική επιχειρηματικότητα" που περιλαμβάνει ενδεικτικά ψηφιακές λειτουργίες & συστήματα, ψηφιακό μάρκετινγκ, "έξυπνα καταλύματα" με εξατομικευμένες υπηρεσίες & εμπειρίες κλπ (σχετική μελέτη ΙΝΣΕΤΕ)
	Ενίσχυση ΤΜΜΕ για αύξηση προσβασιμότητας (φυσικής κλπ) και προσβάσιμες τουριστικές υπηρεσίες						
17	Ενίσχυση ΤΜΜΕ και νεοφυών επιχειρήσεων για την ανάπτυξη καινοτόμων τουριστικών υπηρεσιών, με σκοπό την κάλυψη νέων τύπων τουριστικής ζήτησης με σεβασμό στις μακροπρόθεσμες ανάγκες βιωσιμότητας των κατοίκων και του περιβάλλοντος.	ΠΙΝ, Ενδιάμεσος Φορέας	5.000.000,00 €				Διαφοροποίηση υπηρεσιών και κοινού-επισκεπτών (Ειδικές μορφές τουρισμού, εναλλακτικά τουριστικά προϊόντα που σέβονται τις αρχές της βιωσιμότητας)
18	Συμπράξεις Ερευνητικών φορέων-ΤΜΜΕ για κοινά έργα έρευνας & καινοτομίας και πιλοτικές δράσεις σε πεδία του βιώσιμου τουρισμού	ΠΙΝ, Ενδιάμεσος Φορέας	2.000.000,00 €				Υποστήριξη της συνεργασίας σε πεδία όπως κυκλικού/πράσινου τουρισμού, προηγμένων ψηφιακών εργαλείων (AI, AR/VR) και υπηρεσιών (παροχή εμπειρίας) κλπ

Πηγές:

Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2024), Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν.

Συμβούλιο Ε.Ε. (2022), Ευρωπαϊκό θεματολόγιο (Agenda) για τον τουρισμό με ορίζοντα το 2030

Π.Ι.Ν. (2022), Περιφερειακή διάσταση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΙΝ & Πρόγραμμα Ι.Ν. 2021-2027

Παρουσίαση δράσεων σε τέσσερις άξονες:

Άξονας 4 «Διαφοροποίηση του Τουριστικού Προϊόντος με την Αξιοποίηση των Φυσικών, Πολιτιστικών και Παραγωγικών Πόρων των Νησιών»		28.500.000,00 €				
19	Ανάδειξη των πόρων	Υπ. Πολιτισμού, ΟΦΥΠΕΚΑ, ΠΙΝ, ΟΤΑ	7.000.000,00 €			<p>Δημιουργία "κέντρων" για την ανάδειξη της ταυτότητας των επιμέρους προορισμών (κέντρα story telling).</p> <p>Πρωώθηση του περιηγητικού τουρισμού, του οικο-πολιτιστικού, του (υπο)θαλάσσιου τουρισμού κα συναφών μορφών τουρισμού μέσω ανάδειξης φυσικού περιβάλλοντος, του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς.</p> <p>Δράσεις διασύνδεσης των παράκτιων τουριστικών περιοχών με την ενδοχώρα (αξιόλογους μικρούς οικισμούς) με παράλληλη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος</p> <p>Εστίαση στην ενδοχώρα, λειτουργική διασύνδεση με λουιές περιοχές</p>
20	Ψηφιοποίηση και ψηφιακή ανάδειξη των πόρων	ΠΙΝ, ΟΤΑ, ΕΦΑ, Επαγγελματικούς φορείς, ΝΠΔΔ με σχετική αρμοδιότητα	3.500.000,00 €			<p>Ανάδειξη και η προβολή των ιστορικών και πολιτιστικών σημείων ενδιαφέροντος και της άυλης κληρονομιάς, μέσα από καινοτόμες και λειτουργικές ψηφιακές εφαρμογές (AI, AR/VR κα)-Πολυχώροι ψηφιακής αναπαράστασης κ.α.</p>
21	Ολοκληρωμένες διαδικτυακές πληροφορίες για την τουριστική προσφορά και τον προορισμό σε θέματα όπως η βιωσιμότητα, η προσβασιμότητα και το κοινό-στόχο.	ΠΙΝ, ΟΤΑ, Επαγγ.φορείς, DMO's	4.000.000,00 €			<p>"Έξυπνος προορισμός" : πλατφόρμα σύνθεσης προηγμένων εργαλείων, όπως: Mobile εφαρμογή ολοκληρωμένης παροχής πληροφοριών, διασύνδεση τουριστών-παρόχων υπηρεσιών, "έξυπνα αξιοθέατα" για την αναβάθμιση της εμπειρίας του επισκέπτη, κλπ.</p>
21	Δημιουργία Πολιτιστικών Εκδηλώσεων (events) διεθνούς εμβέλειας που θα συνδέονται με την ανάδειξη των πόρων.	ΠΙΝ, ΟΤΑ, Πολιτιστικοί Οργανισμοί	1.000.000,00 €			<p>Οργάνωση και σταδιακή καθιέρωση σημαντικών πολιτιστικών θεσμών και γεγονότων (events), που θα συμβάλουν στην προσέλκυση επισκεπτών με ειδικά ενδιαφέροντα, στη διαφοροποίηση του κλασσικού τουριστικού προϊόντος και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου</p>
22	Branding Διαδρομής Πολιτισμού – Τουρισμού στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (κλασσική και ψηφιακή προβολή κ.ά.)	ΠΙΝ, ΟΤΑ, Επαγγ.φορείς, DMO's	2.000.000,00 €			<p>Δράσεις συμβατικής/κλασσικής (εκδηλώσεις, συμμετοχή σε εκθέσεις & καμπάνιες σε στοχευμένες αγορές κ.ά.) και ψηφιακής προβολής (digital marketing) και σήμανσης περιοχών περιβαλλοντικού, παραγωγικού, πολιτιστικού (3Π) ενδιαφέροντος των επιμέρους νησιών της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και η σύνδεση τους με το τουριστικό προϊόν.</p>
23	Προστασία, ανάδειξη και διασύνδεση Φυσικών και Πολιτιστικών Πόρων - Δημιουργία Διαδρομών	Υπ. Πολιτισμού, ΟΦΥΠΕΚΑ, ΠΙΝ, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ με σχετική αρμοδιότητα	11.000.000,00 €			<p>Αναβάθμιση και διασύνδεση του μουσειακού, μνημειακού, αρχαιολογικού και λαογραφικού αποθέματος, ανάδειξη τις άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, διαμόρφωση θεματικών (χερσαίων & θαλάσσιων) διαδρομών για τη συνδυαστική ανάδειξη πολιτιστικού και φυσικού πλούτου του προορισμού με σκοπό την αποσυμφόρηση της επισκεψιμότητας</p>
Συνολικός Προϋπολογισμός Έργων και Δράσεων			88.700.000,00 €			

Πηγές:

Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2024), Μελέτη για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν.

Συμβούλιο Ε.Ε. (2022), Ευρωπαϊκό θεματολόγιο (Agenda) για τον τουρισμό με ορίζοντα το 2030

Π.Ι.Ν. (2022), Περιφερειακή διάσταση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΙΝ & Πρόγραμμα Ι.Ν. 2021-2027

Η αλλαγή της λειτουργικότητας

Η αδυναμία εξεύρεσης ανθρώπινου δυναμικού για να στελεχώσει τις επιχειρήσεις σε συνδυασμό με τη προσπάθεια επέκτασης της τουριστικής περιόδου οδηγούν στην αλλαγή του μοντέλου λειτουργίας των επιχειρήσεων, ειδικά των πολύ μικρών και μικρών.

Η «ενηλικίωση» της τουριστικής δραστηριότητας και η αύξηση των υποχρεώσεων για προσόντα (ψηφιακές γνώσεις, γνώσεις του προορισμού κλπ.), απαιτεί περισσότερο, γεγονός που καθιστά αναγκαίο ένα νέο σύστημα επανα-κατάρτισης των εργαζόμενων.

Παράλληλα οδηγεί στη ανάγκη τήρησης του ωραρίου και των άλλων εργασιακών ρυθμίσεων γεγονός που αναπόφευκτα θα οδηγήσει σε νέο μοντέλο οργάνωσης της λειτουργίας των επιχειρήσεων με αυξημένο κόστος.

Η αλλαγή του παραγωγικού και του καταναλωτικού προτύπου: υπεύθυνοι παραγωγοί και καταναλωτές

Το θέμα του «υπεύθυνου τουρισμού» μέσα από την αλλαγή προτύπου λειτουργίας παραγωγών και καταναλωτών στον τουρισμό, έχει τεθεί ήδη από το 2003 και επιβεβαιώθηκε με τον στόχο 12 των SDGs.

Ο καταναλωτής καλείται να περιορίσει το περιβαλλοντικό του αποτύπωμα ελαχιστοποιώντας την ανεξέλεγκτη συμπεριφορά. Όμως, σε πολλές περιπτώσεις ο καταναλωτής δεν έχει τη δυνατότητα να συμπεριφερθεί όπως θα ήθελε γιατί είτε ο παραγωγός, είτε οι τοπικοί δημόσιοι φορείς δεν του προσφέρουν αυτή την επιλογή.

Στη προσπάθεια αυτή καθοριστικός είναι ο ρόλος των τοπικών αρχών και των φορέων των επιχειρήσεων, που οφείλουν να προετοιμάσουν τις υποδομές και να ενεργοποιήσουν σχετικά τη τοπική κοινωνία και επιχειρηματικότητα, ώστε να οργανωθούν και να λειτουργούν αντίστοιχα.

Θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη η **εκπόνηση σχεδίου** για τη σταδιακή μετάβαση σε μια κατάσταση μικρότερου περιβαλλοντικού αποτυπώματος και ενεργειών με θετικό οικονομικό και κοινωνικό αποτύπωμα, καθώς και να υπάρξει μηχανισμός για την ενημέρωση για καλές πρακτικές.

Αναπτυξιακή πολιτική, κρατικές ενισχύσεις και οι επενδυτικές προκλήσεις για βιώσιμη μετάβαση του τουρισμού

Δεδομένου ότι το όποιο Στρατηγικό Σχέδιο της ΠΙΝ δεν έχει «θεσμική ισχύ» και ότι τα κριτήρια του εθνικού πλαισίου χρηματοδότησης των επενδύσεων δεν επηρεάζονται από την όποια στρατηγική της Περιφέρειας, συνεπάγονται ότι:

το μέγεθος και το είδος των επενδύσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το εθνικό πρόγραμμα δεν είναι απαραίτητα συμβατό με τις προτεραιότητες που θα έχουν καθοριστεί στο Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο.

Χωροταξικοί περιορισμοί: εθνικά και περιφερειακά πλαίσια

Οι προβλέψεις από τα υφιστάμενα εθνικά και περιφερειακά πλαίσια, το τι και πως εφαρμόζεται, έχουν ως συνέπεια να διευκολύνουν ή εμποδίζουν τη προτεινόμενη πολιτική.

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων έχει από το 2019 Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο, έναν δηλαδή στρατηγικό χωρικό σχεδιασμό με τον οποίο (σε συνδυασμό με την ανάλυση των δεδομένων και την πρόγνωση μελλοντικών καταστάσεων), δίνονται οι κατευθύνσεις για διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών, των περιοχών προστασίας, των περιοχών άσκησης δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα και των περιοχών ανάπτυξης παραγωγικών, επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Όμως, η ασκούμενη αναπτυξιακή πολιτική συνήθως είναι διαφορετική από εκείνη που είχε «συμφωνηθεί» τόσο στο εθνικό σχέδιο, όσο και στο πολύ πιο πρόσφατο περιφερειακό χωρικό πλαίσιο. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στη σκέψη ότι τη προτεινόμενη στρατηγική βιώσιμου τουρισμού θα μπορούσε να υλοποιηθεί υπό προϋποθέσεις μέσα στις προβλέψεις του (νέου) ΠΧΠ Ιονίων Νήσων.

Περιφερειακή Επιτροπή Τουρισμού: πολιτικό όργανο

Η αρχή διακυβέρνησης του Στρατηγικού Σχεδίου για τον Βιώσιμο Τουρισμό θα πρέπει να ταυτίζεται με τον Φορέα που έχει αναλάβει τη διοίκηση του τουρισμού της ΠΙΝ, που μπορεί να είναι η **Περιφερειακή Επιτροπή Τουρισμού (ΠΕΤ)** εφόσον αποφασιστεί ότι είναι λειτουργικότερο λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της ΠΙΝ, να δημιουργηθούν DMMO's σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας.

Με βάση την πρόταση δημιουργίας DMMO ανά Περιφερειακή Ενότητα, η ΠΕΤ μπορεί να περιλαμβάνει εκπρόσωπο της Περιφερειακής Αρχής και έναν εκπρόσωπο από κάθε DMMO. Μέχρι να ιδρυθούν οι φορείς αυτοί, προτείνεται να δημιουργηθεί Επιτροπή Τουρισμού ανά ΠΕ (ΕΤΠΕ) με εκπρόσωπο στην ΠΕΤ.

Η ΠΕΤ θα αποφασίζει τη κεντρική στρατηγική και θα καταρτίζει το πρόγραμμα τουριστικής προβολής με βάση τις προτάσεις των ΕΤΠΕ ή των τοπικών DMMO.

Ομάδα Υποστήριξης της Διακυβέρνησης: τεχνοκρατική υποστήριξη

Η **Τοπική Ομάδα Υποστήριξης της Διακυβέρνησης** της Στρατηγικής Β.Τ. συγκροτείται με ευθύνη της Περιφερειακής αρχής (σε αντιστοιχία με τα προβλεπόμενα για τις ΟΧΕ).

Συγκροτείται από στελέχη και εμπειρογνώμονες των συμμετεχόντων στην ΠΕΤ φορέων.

Έχει ως καθήκοντα να:

- συντονίζει το σχεδιασμό και την επικαιροποίηση της Στρατηγικής και τη διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς και την κοινωνία,
- διαμορφώνει / επικαιροποιεί το Σχέδιο Δράσης για την ωρίμανση των δράσεων και την υλοποίηση της Στρατηγικής,
- παρακολουθεί την πορεία ωρίμανσης και υλοποίησης των δράσεων της Στρατηγικής,
- επιλύει προβλήματα κατά την πορεία υλοποίησης

Η Δομή Διακυβέρνησης που θα επιλεγεί τελικά, θα επικουρείται από ένα **Περιφερειακό Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού**, που θα έχει ως έργο να υποστηρίζει τη λειτουργία του πολιτικού οργάνου στο σχεδιασμό της πολιτικής και των επιμέρους δράσεων του με δεδομένα και αναλύσεις.

Με την α.π.964/11-4-2023 απόφαση Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων, εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ιόνια Νησιά 2014-2020 η Πράξη **«Εκπόνηση μελετών, διεξαγωγή ερευνών και προμήθεια λογισμικού για την κατάρτιση της Περιφερειακής Στρατηγικής Βιώσιμου Τουρισμού Περιφέρειας Ιονίων Νήσων για την περίοδο 2021-2027»** (με Κωδικό ΟΠΣ 5201427)»

Η πράξη περιλαμβάνει:

- α. Μελέτη/Επιχειρησιακό Σχέδιο για την Περιφερειακή Στρατηγική Βιώσιμου Τουρισμού στην Π.Ι.Ν (ΕΛΚΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου)
- β. Πρωτογενή έρευνα αποτύπωσης απόψεων κατοίκων για την εξέλιξη και τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στα Ιόνια Νησιά (εταιρεία ALCO)
- γ. Έκθεση εφαρμογής (αποτελέσματα) «πειραματικών» τουριστικών στατιστικών στην Π.Ι.Ν.(ΕΥΔ)

**Περιφερειακή Στρατηγική
Βιώσιμου Τουρισμού
Π.Ι.Ν.
(Σ Χ Ε Δ Ι Ο)**

Ιούλιος 2024